

CAROLUS CALVUS

FRANCORUM REX.

CAROLI CALVI EPISTOLÆ.

EPISTOLA PRIMA

AD NICOLAUM PAPAM.

Intercedit pro Adventio episcopo, petitque ut in gratiam recipiatur.[Apud Labbeum, *Concil.* tom. VIII, pag. 445.]

Sanctissimo ac reverendissimo Patri NICOLAŌ catholicæ et apostolicæ sedis summo pontifici et universali papæ CAROLUS gratia Dei rex et spiritualis filius vester.

Quia sicut devotio nostra erga sanctam sedem apostolicam et vestri honorem in istis Transalpinis regionibus longe lateque, gratias Deo, cognoscitur, et colendæ cum summi amoris veneratione paternitatis vestræ benignitas erga filialem nostram dilectionem, non solum nostris benevolis, sed et æmulis, auctore Deo, certis indiciis veluti sanctitatem vestram scilicet religionis culmen decet, innotuit: Adventius Metensium venerabilis episcopus, hunc fratrem nomine Bettonem nobis fidelem, ut credimus, in monasterio regni nostri ab infantia regulariter educatum, et nostra munificentia, sicut inter nos convenit, sibi concessum, ad nos misit, petens a nobis vestræ amantissimæ paternitati pro eo litteras mitti, quas profuturas, et non modice sibi apud auctoritatem vestram credit suffragari. Mandavit etiam mihi, quod professionem suam subreptionum præteritarum correctionem et futurarum cautelam continentem, sicut regulæ sanctæ præcipiunt, manu sua subscriptam vestro apostolatu per hunc fratrem vellet dirigere, quatenus et excessuum veniam, et apostolicæ sedis communionem, et vestri apostolici vigoris gratiam valeat obtinere. Unde quoniam venerandus et amantissimus patruus noster Drogo, qui licet in regno fratris nostri Lotharii quondam imperatoris, post obitum domni et patris nostri degisset, eo quod sedes in partem regni ipsius devenerat, nobis tamen unice dulcissima dilectione, et obnixa fidelitate conjunctissimus fuit, eundem venerabilem Adventium nutrit, et domestica familiaritate habuit, et ipse Adventius nobis fidelis et amicus existit: ac si vestigia sanctissimæ paternitatis vestræ deosculantes, cum omni devotione deprecemur, ut nostra petitione, sicut credit, apud auctoritatem vestram se sentiat adjuvari, nec ipse et sedes ejus in illo modo quolibet, quod absit, dehonoretur: quæ po-

stulatione avi nostri divæ memoriæ Caroli imperatoris honorari ab apostolica sede meruit, ut Engilramnus prædecessor istius, summus capellanus ejus et apocrisiarius apostolicæ sedis in istis regionibus aliquandiu fieret: et postea deprecatione sanctæ recordationis Pii Augusti domni et genitoris nostri excellenti genio a sede apostolica in præfato patruo nostro Drogone venerando episcopo fuerat honorata, ut una cum prædicto ministerio et imperatoris et apostolicæ sedis, eiam usu pallii potiretur. Nam etsi hic vir venerabilis Adventius, aut principis sui aut magistrorum superstitione actus, aut favore a consensu plurimorum attractus, vel alio quolibet modo subreptus, vel interceptus, in aliquo minus quam debuerat providus exstitit: quoniam, ut Augustinus dicit, Amat Deus confitentibus parcere, et eos qui semetipsos judicant, non judicare; cessatque divina vindicta, si conversio præcurrat humana: vestri apostolatus mitissima et præstabilis cunctis conversis benignitas, in eo sententiam prædecessoris sui Leonis sequetur, qua dicit: Sedis, inquit, apostolicæ moderatio hanc temperantiam servat, ut et severius agat cum obduratis, et veniam cupiat præstare correctis: quatenus venia concedatur, si error aboletur. Petimus siquidem, ut istum non modo suum, verum et nostrum legatum, Bettonem religiosum monachum, et litterarum scientia, bonique ingenii capacitate, Dei gratia, et sedulo studio imbutum, benigne et familiariter recipiatis, quo ea quæ sibi injuncta sunt, mansuetudini vestri apostolatus domestica suggestionem valeat enarrare. Deus omnipotens orantem pro nobis sanctitatem vestram ævo longiore conservare in voluntate sua dignetur, sanctissime et reverendissime pater in Domino.

EPISTOLA II

Synodalis

AD EPISCOPOS ET COMITES GALLIÆ,

Sub nomine Caroli regis.[Apud Labbeum, *Concil.* tom. VIII, pag. 246.]

In nomine sanctæ et individuæ Trinitatis CAROLUS Dei gratia rex illustris, episcopis et dilectis, ac fidelibus missis illustribus, comitibus nostris salutem.

Notum sit fidelitati vestræ quia decimo quinto Kalendas Martii, secundum sacram auctoritatem

synodum * venerabilium episcoporum, ac conventum A
fidelium nostrorum apud Carisiacum fecimus con-
venire. Cum quibus, inter cætera ecclesiastica utili-
tatis ac regni necessitatis negotia consideravimus,
qualiter rapinæ, et depopulationes, quæ partim oc-
casione superirruentium paganorum, partim mobi-
litate quorundam fidelium nostrorum in regno no-
stro, per eos etiam qui Ecclesiam Dei defendere et
tueri, et regni soliditatem et quietem debuerant
providere, grassantur, aliquo modo, annuente Do-
mino, sedari valeant et amoveri.

Quorum consultu decrevimus, ut quia peccata,
quæ in suo initio, ut sunt, magni ponderis æstimantur,
pernicioso processu ipso etiam exitiabili supra
jus mentibus loquantur, et quasi insensibiles ^b: ac
si quando resipiscere moliuntur, [eas sæpius] casi- B
bus suis obligent, ut si resurgere velint, non possint.
Antequam censura ecclesiastica, ac legales senten-
tiæ hujusmodi prædatores terribiliter et damnabili-
ter feriant, episcopi quique in suis parochiis, et
missi in illorum missaticis, comitesque in eorum
comitatibus pariter placita teneant, quo omnes rei-
publicæ ministri et vassi dominici, omnesque qui-
cunque vel quorumcunque homines in iisdem paro-
chiis et comitatibus, sine ulla personarum acceptione
et excusatione aut dilatione conveniant. Et episcopi
illius parochiæ breviter annotatas sententias de
ejusmodi causa, evangelicæ videlicet et apostolicæ
et propheticæ auctoritatis, necnon et decreta apo-
stolica atque canonica omnibus relegant, et aperto
sermone cunctis quale quantumque peccatum sit, C
et qualem quantamque pœnitentiam, et quam im-
manem severissimamque vindictam exposcat, cum
aliis debitis et necessariis atque utilibus prædicatio-
nibus innotescere curent.

Missi quoque legales sententias, sicut eas cognitæ
habent, adnotent, et prædecessorum nostrorum re-
gum atque imperatorum, nostraque capitula de hac
causa in unum collecta omnibus nota fiant. Et
episcopi Dei et apostoli auctoritate tales deprædationes
omnibus interdiciant, et missi et comites nostri
cunctis ex regio nostro banno prohibere firmiter
studeant, et cognoscant omnes quia si abhinc inante
in regno nostro talia facere aliquis præsumperit,
secundum divinas sententias specialiter excipiet

* *Synodum*. Cum his temporibus in Gallia undi-
que factiones et subditorum rebelliones ebullirent,
ubique furta, deprædationes, grassationes, et cæ-
des, omniaque violentæ turpitudinis genera incre-
brescerent, Carolus rex ad evellenda illa incommoda
anno Christi 856 in villa Carisiacum nominata hanc
synodum congregavit, ex qua ad episcopos, missos,
et comites Galliæ epistola illa synodalis (quam ex
codice Antonii Augustini primus in lucem emisit
Baronius) sub nomine Caroli regis scripta et trans-
missa fuit. Ex eadem synodo nonnulla capitula mi-
serunt ad reconciliandum sibi subditum populum,
ne immemores præstiti juramenti fidelitatis defectio-
nem pararent. Quæ libenter hoc loco cum prædicta
epistola in publicum emissem, si prædicti codicis
habendi facultas fuisset. Quæ ad vitandam prolixitatem
suorum Annalium ecclesiasticorum reveren-
dissimus cardinalis Baronius omisit. De rebus qui-

sententiam, et secundum leges ac capitula regia
emendari cogetur et secundum iudicium fidelium
nostrorum condignam vindictam suscipiet.

Et si talis persona fuerit, ut episcopi et missi no-
stri ac comites in illorum ministeriis quod pravum
actum fuerit potuerint emendare, secundum præfixa
monita illud emendare studeant, aut per fidejusso-
res ad nostram præsentiam venire faciant. Si autem
aliquis quiscunque inobediens exstiterit, cum sum-
ma festinatione nobis notum facere curent, ut quan-
to citius ad nostram præsentiam illum venire jubea-
mus, et dignam ultionem secundum iudicium fidelium
nostrorum sustineat. Et si (quod absit) talis emer-
serit, qui Dei timorem postponat, et ecclesiasticam
auctoritatem contemnat, ac regiam potestatem re-
fugiat; sciat, quiscunque ille fuerit, quia et secun-
dum canonicam auctoritatem ab omnium Christia-
norum cœtu, et sanctæ Ecclesiæ consortio, et in
cœlo et in terra alienus efficietur, et regali potestate
atque omnium regni fidelium unanimitate, sicut Dei
et Ecclesiæ inimicus et regni devastator perseque-
tur, usque dum a regno exterminetur.

Et si aliquis comes fuerit, qui in hoc suo comitatu
fecerit, aut ibi talia increcere permiserit, et ipse
illa non emendet, aut nota nobis non fecerit, ut no-
stra auctoritas talia corrigat: sciat quia talem sen-
tentiam inde sustinebit, sicut tempore antecesso-
rum nostrorum consuetudo fuit. Et si aliqui itine-
rantes deprædationes et rapinas per regnum nostrum
fecerint, et episcopi seu missi et comites hoc emen-
dare non potuerint, quam citius possint, nobis notum
facere curent, ut jubeamus ipsos deprædatores per
eamdem viam cum misso nostro redire, et illa om-
nia, quæ alii egerunt, legaliter emendare, et talem
armiscaram, sicut a nobis jussum fuerit, aut judi-
cium, sicut cum fidelibus nostris consideraverimus,
sustinere. Si autem dilecti fratris nostri, ac nepo-
tum nostrorum homines fuerint, qui talia egerint, et
hoc nobis innotescat, ut illis nota faciamus; et illi
suos homines, sicut illis mēlius visum fuerit de tali-
bus castigare procurent, sicut et nos nostros homi-
nes castigare volumus. Si in illorum regnis indecen-
tia, et aliqua noxia (quod absit) facere præsumpse-
rint, ^c admonendi sunt qui aliena rapere contendunt,
ut sollicite audiant, quod veniens in iudicio Dominus

D
busdam hac synodo gestis Flodoardus lib. III, cap.
24, ista: « Cum synodo episcoporum apud Carisia-
cum habita scribit Hilduino Caroli regis archica-
pellano, et pro Ecclesia Lingonica quam Vulfadus
Ecclesiæ Rhemensis alumnus contra canonica occu-
paverat decreta. Unde suggesserat eadem synodus
regit ut alterum ad regendam præfatam constitueret
Ecclesiam, et rex jusserat ut episcopi quærenterem
talem, qui posset in episcopali ministerio eidem Ec-
clesiæ præfici: eorumque vota in Isaac ipsius Hil-
duini discipulum convenerant, observantes hujus in
hac Hilduini consensum, et deprecationem ipsius
pro eo apud regem. » SEV. BIN.

^b Locus corruptus, sic legendus, *usu pravis men-
tibus levantur, et q. i. reddunt.*

^c In Sirm. edit.: *COLLECTIO DE RAPTORIBUS. Grego-
rius in Libro Pastoralis dicit: « Admonendi, » etc.*

dicat : *Esurivi et non dedistis mihi manducare, etc.* ; A id est correctionem, aut emendationem, et dignam poenitentiam. quibus dicit : *Discedite a me, maledicti, in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus (Matth. xxv)*. Hinc ergo colligendum est, quanta damnatione plectendi sint qui aliena rapiunt, si tanta animadversione feriuntur qui sua indiscrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res capta, si tali subjicit poenæ non tradita. Perpendant quo demeretur injustitia illata, si tanta percussione digna est pietas non impensa.

Audiant raptores qui multiplicant non sua usquequaque, et aggravant contra se densum lutum (*Habac. ii*). Densum lutum contra se aggravare est terrena lucra cum pondere peccati cumulare.

Audiant quid Christus dicat : *Quid prodest homini si totum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur (Matth. xvi)* : id est, quid prodest homini, si totum quod est extra se congregat, et hoc solum quod ipse est damnat.

Audiant illi qui rapiunt in hoc sæculo : deficient autem, et in sæculo dimittent ; sed secum ad iudicium causas rapinæ, id est damnationem secum ferent, ut alibi scriptum est.

Audiant quia propheta Isaias dicit : *Rapina pauperis in domo vestra, et causa viduæ non ingreditur ad eos (Isa. i, iii)*, et *lacryma viduæ usque ad maxillam descendit ; et Dominus non delectabitur in illis (Eccli. xxxv)*.

Audiant quia in cujus domo rapina est, sive in domo corporis, sive in domo mansionis, non habitat in illa domo Spiritus sanctus, sed spiritus malignus. Et si accedit ad communionem corporis et sanguinis Christi ante dignam satisfactionem, non mundatur per illam communionem a peccato, sed plenius, sicut Judas quando in cœna plenus rapina et iniquitate communicare præsumpsit de manu Christi, possidetur a diabolo, unde et suspensus crepuit medius. Ad quem causa viduæ non ingreditur, nec ipse, si digne non satisfecerit, in cœlestem Ecclesiam intrare valebit.

Audiant raptores quid iterum propheta dicat : *Qui prædatis, nonne et ipse prædaberis (Isa. xxxiii)* ? Videlicet quia ille qui prædatur res pauperum et ecclesiarum ac servorum Dei, deprædatur a diabolo, et præda illius fit.

Audiant quid sanctus Apostolus dicat, per quem locutus est Christus, et qui raptus fuit usque ad tertium cœlum, et qui raptus fuit in paradysum, et audivit talia secreta verba, quæ non licebat hominibus loqui ; ait namque : *Quia neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei possidebunt (I Cor. vi)*. Ille intendat quale quantumque peccatum est rapina, quam cum adulterio et homicidio sanctus comparavit Apostolus. Item dicat : *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida est, cum hujusmodi nec cibum sumere (I Cor. v)*, Christi discipulo, id est Christiano, licet ante satisfactionem,

A id est correctionem, aut emendationem, et dignam poenitentiam.

Audiant quod sanctus Joannes apostolus electus et dilectus Christi, qui in cœna supra pectus ejus recubuit, talem hominem salutare vetat, dicens : *Nec Ave dixeris, nec in domum receperis (II Joan. 10)*.

(24, qu. 3, c. 21.) Audiant quid in Toletano concilio * sancti episcopi qui in cœlo et cum Deo regnant, et in terris miraculis coruscant, de totius mundi partibus congregati decreverunt. Si quis de potentibus clericum aut quemlibet pauperem aut religiosum exspoliaverit, et mandaverit ad ipsum episcopus, ut eum audiat ; et si contempserit, invicem mox scripta percurrant per omnes provinciæ episcopos, quoscunque adire potuerint, ut excommunicatus habeatur, donec audiat, et reddat aliena. Ecce de pauperum raptoribus.

(12, q. 2, c. 6.) Audiant raptores et prædones rerum ecclesiasticarum quod sanctus Anacletus papa ab ipso Petro apostolo presbyter ordinatus cum totius mundi sacerdotibus judicavit ; dicit namque : Qui abstulerit aliquid patri vel matri homicidæ particeps est. Pater noster sine dubio Deus est, qui nos creavit : mater vero nostra Ecclesia, quæ nos in baptismo regeneraverit. Ergo qui Christi pecunias et Ecclesiæ rapit, vel fraudat, homicida est, utque homicida ante conspectum justis Judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi sui, iniquitatem operatur : qui autem pecuniam vel res Ecclesiæ abstulerit, sacrilegium facit, et ut sacrilegus judicandus est. (17, q. 4, c. 18.) Item sanctus Urbanus papa et martyr : Res et facultates Ecclesiæ oblationes appellantur, quia Domino offeruntur, et vota sunt fidelium ; et pretia peccatorum, et patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus est damnationis Ananiæ et Sapphiræ, et oportet hujusmodi tradi Satanæ, ut spiritus salvus sit in die Domini. (17, q. 4, c. 5.) Item sanctus Lucius papa : Rerum ecclesiasticarum et facultatum raptores, a liminibus sanctæ Ecclesiæ anathematizatos apostolica auctoritate pellimus et damnamus, atque sacrilegos esse judicamus ; et non solum eos, sed etiam omnes consentientes, quia non solum qui faciunt rei judicantur, sed etiam qui facientibus consentiunt (*Rom. i*) : par enim poena agentes et consentientes comprehendit.

D Et sanctus Augustinus in sermone Evangelii sancti Joannis (*tract. 50*) ita dicit : Fur sacrilegus loculorum sacrorum et dominicorum est Judas : et qui aliquid de Ecclesia furatur et rapit, Judæ perditio comparatur. Item in sacris canonibus a sancto Spiritu dictatis, et Christi sanguine confirmatis scriptum est (*Gangr. vii*) : Si quis obligationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere et dare voluerit præter conscientiam episcopi, et ejus cui hujusmodi officia commissa sunt, nec cum ejus voluerit agere consilio, anathema sit. Episcopus autem omnibus dicere

* Conc. Tolet. i, cap. 41.

debet quid anathema sit; et ne desperent, ostendere debet quandiu duret anathema, id est quandiu quisque errorem non corrigit, et digna satisfactione non emendat, ut reconciliationem et indulgentiam valeat promereri. Si quis vero ante satisfactionem et reconciliationis indulgentiam in peccatis suis perseverans mortuus fuerit, jam anathema perpetuum illi erit et peccatum ad mortem, pro quo non dicit apostolus ut oretur (*I Joan. v*). Sed et plura, si necesse fuerit, episcopus quisque colligere et dicere procurabit.

EPISTOLA III

CAROLI AD NICOLAUM PAPAM I.

Paulo ante synodum Suessionensem scripta, ut Ecclesiam Bituricensem vulfado interim committere liceat.

[Apud Labbeum, *ibid.*, pag. 811.]

Sanctissimo et reverendissimo Patri Nicolao, catholicae atque apostolicae sedis summo pontifici, et universali papae, CAROLUS gratia Dei rex et spiritualis filius vester.

Sanctitatem paternitatis vestrae si quotidie corporali presentiae, veluti mentis aspectu, videre mereamur, multiplici imo ineffabili gaudio laetaremur, et quem visceribus animi amplectimur, humili devotoque stringeremus amplexu. Sed quia ut cupimus spatia terrarum id facere denegant, nacta occasione ad sublimitatem sanctitatis vestrae saepe dirigere optamus, ut saltem affamine litterarum colloquentes certificari de sancta sospitate vestra mereamur, de qua multi aliis ex partibus varia nuntiantes nos terere non cessant. Non enim modico laetaremur gaudio, si aliquem vestrorum de vobis prospera nuntiantem frequenter reciperemus. Et quia nobis tantas gratias de receptione unius refertis, quem non ut volumus, sed ut tunc tempus dictavit, pro honore et amore vestro suscepimus, appareret major devotio, si saepe hoc agere contingeret. Nam si, quod optamus, et quod Deus omnipotens sua misericordia concedat, celsitudinem sanctitatis vestrae aliquando has in partes recipere, vel illic videre mereremur, tunc vere cognosceretis quam devoti et fideles erga vos Ecclesiamque vobis a Deo commissam existimus. Omnino enim sicut specialem patrem divina dispositio vos universali Ecclesiae suae praeposuit, ita specialiter in charitate Christi sanctam paternitatem vestram diligimus, atque sacris jussionibus vestris obedire desideramus. Quod enim a vobis praecipitur, sapientia et pietate munitur. Quapropter haec considerantes quidquid nuper vestra sanctitas nobis agere mandavit de causa fidelis ministerialis nostri Vulfadi, sociorumque ejus, qui dejecti sunt propter ordinationem Ebbonis quondam Rhemensis archiepiscopi, prout valuimus exsecuti sumus, atque Hincmaro venerabili archiepiscopo quibuscunque modis potuimus suadere laboravimus, ut consentiret justitiam praecipitumque sanctitatis vestrae de ipsis: quod et ille dulcibus promittit verbis, quid tamen sub melle lateat adhuc ignoramus. Sed quia nobis

A mandastis, si illum ad nos trahere ut vobis obediret non valeremus, sollicito caveremus ne ipse nos ad se trahere quibuscunque valeret argumentis, quo aut ne vobis obediret factorem nos haberet, aut contra memoratos dejectos animum nostrum commoveret: econtra obnixè precamur, ut nullo suadente consentientes quod vos agere pro amore Dei coepistis dimittatis, et quod nos pro jussione vestra facimus, ad opprobrium et contumeliam evenire non possit. Etenim, sicut jussistis, celebraturi sumus synodum xv Kalendas Septembres, in qua omnes episcopi et fideles regni nostri parati sunt in restoratione praedictorum dejectorum unanimiter adesse, et quod mandastis perficere, vestrique etiam partem salvare. Et ne miremini quare nunc sanctitati vestrae talia, et per tales missos inculcamus, dum similia vobis, postquam ad nos misistis, per Ericum hominem charissimi nepotis nostri Ludovici imperatoris mandavimus; ne pro aliqua levitate factum et inconstantia animi deputetis, breviter vobis intimabimus. Rudolfus Bituricensis Ecclesiae archiepiscopus nuper defunctus est, et ipsa Ecclesia sapienti et strenuo virilique pastore indiget, propter quorundam levitatem morum, et inconstantiam ipsius gentis. Unde consilio accepto omnes episcopi et fideles regni nostri, ipsaque etiam diocesis, unanimiter in electione praedicti Vulfadi consenserunt. Nam si illum talem non haberemus in regno nostro, trahendus esset ex alio, propter maximam necessitatem ipsius loci. Maxime tamen, quia commendavimus ipsum regnum, ipsamque Ecclesiam, dilectissimo filio nostroque aequivoco, cujus infantiam infirmitatemque, quae ei peccatis nostris merentibus accidit, considerantes, non potuimus recuperationem similem reperire. Sed quia nondum in futura synodo causa suae restitutionis definita erat, nolimus antequam vos consuleremus, cui omnia nostra consilia, uxorem, prolemque nostram, regnum, universaque nostra committimus, et per vos sanctis principibusque apostolis, quorum tutamen quotidie imploramus, quorumque auxilium humili deprecatione deprecimus, ullo modo illum praedictae Ecclesiae praepone. Idcirco nunc tam cito ad vestram remissimus sanctitatem, quia veremur ne aliquo ingenio ordinatio illius ab aliquo dilatari possit. Penitus enim dimittere nec decet, nec justum est: neque nos et episcopi nostri fieri patiemur tantam auctoritatem habentes. Et ideo rogamus, ut auctoritate sanctitatis vestrae, ne diu contra auctoritatem canonicam viduata praedicta Ecclesia maneat, possit ordinari in officio presbyteratus mense Septembri, ut mox futurus episcopus agat quae huic ministerio conveniunt. Alias autem non modica perturbatione potest undique tanta mater Ecclesia concuti, pro qua sola necessitate accelerari necessario deprecimus. Si vero hoc vobis displicet, antequam vobis de jam dicta synodo renuntietur, liceat mihi vel ipsam Ecclesiam propter saepedictam necessitatem illi committere, ne undique a pravis concutiat hominibus.

Fatemur enim, si ita vitam illius cognovissetis, veluti novimus, etsi ille nollet, a vobis ad ordinem episcopatus traheretur. Et quia talem illum novimus, ubi maxima necessitas regni nostri imminet, constituere volumus, imo providentia divina, sine cujus nutu nunc nullo modo credimus accidisse, ut talis homo tali præponeretur loco, qui secundum Deum regere posset et sciret, maxima tamen strenuitate laboris agente. Nam si inter barbaras nationes illum mitteremus, nec majorem laborem, nec majorem fructum mercedis acquirere illi valeremus. Et nisi zelo divino tacti, et spe fructuosi sui laboris animati, nullo modo a præsentia nostra separare voluissemus, scientes nostris utilitatibus illum proficuum esse, atque supplemento obsequii ipsius nos ex parte quiescere. Quidquid vero restat, totum sapientiæ sanctitatis vestræ committimus: et sicut sub clypeo protectionis nostræ ipsum sociosque ejus commisistis, ita ipsum collegasque illius vestræ sanctitati commendamus; ne spe frustrata quod ex vobis acceperunt, æternam pro ipsis inter innumera bona recipiatis mercedem.

EPISTOLA IV

AD EUMDEM.

De his quæ facta fuerant in synodo.[Apud Labb., *ibid.*]

Laudans Hincmari obedientiam, clericorum integram restitutionem pontifici a synodo reservatam, scribit et a se interim Ecclesiam Bituricensem Vulfado commendatam.

Sanctæ paternitatis vestræ reverenter excepimus apices, quibus nobis clamores et gemitus depositorum ab Hincmaro honorando præsule, Vulfadi scilicet, sociorumque ejus, aures vestræ dignationis penetrasse aperuistis: quin etiam nostram filiolaritatem, ut eundem venerandum antistitem ad hoc hortaremur, et admonere pro Dei amore curarem, summo opere prædicare decrevistis, aientes ut eundem ad obtemperandum præcellentiæ vestræ solertia nostra decertaret flectere: sin autem sollicite præcavere, ne quibuslibet argumentis in non obediendo vobis nos inclinare valeret. Egimus itaque summo studio, secundum paternitatis vestræ rogatum, et reverenter memoratum antistitem eodem de negotio alloquentes, sicut devotum in reliquis, ita quoque paratissimum in hoc ipso ad obediendum vobis et nobis comperimus, ita ut non solum non resistere, sed etiam primus parere apostolatus vestri promptissime præceptionibus festinaret. Quare autem de restitutione memoratorum virorum, secundum vestram ad eum denuntiationem, cum suffraganeis suis non perfecit, a synodo præceptione vestra super ipso negotio Suessionis congregata destinata epistola evidentius declarabit. Quod enim de tuitione eorum sanctitudo vestra quæsivit, et nobis filio vestro significavit, si necesse fore apparuisset, magno opere effecissemus. Sed favente Deo idem, de quo agimus, pontifex benigne statutum vestrum exci-

piens, ut affectuosus pater, cum aliis aggregatis venerabilibus episcopis, eorum causam mitissima deliberatione definivit, libentissime mansuetudinis vestræ obediens omnimodis epistolaribus affatibus: et quos voto pietatis excellentiæ vestræ perspecto, tranquillo, pacifico, atque benigno usque ad præsentiam ejusdem synodi, ut evidenter comperimus, tractavit animo, in cunctis deinceps, fretus vestri moderaminis concilio, præscriptos fratres fulcire, pioque solatiari non destitit auxilio. Quæ omnia consequenter cum reliquis consacerdotibus omnino explere acceleraret, nisi juxta privilegium decessoris vestri domni Benedicti, ac vestrum, summam vobis reservandam cœpti de restitutione docerent negotii. Quia vero sæpeditus antistes altitudini vestræ devotissimus, et apostolico constitutionis vestræ decreto, et nostro etiam hortatui, omnimodis gratantissime paruit, nec in aliquo rennere tentavit, nostra supplicii petitione ampliorem gratiæ munificentiam apud vos se percepisse gratuletur, proindeque vobis sese acceptiorem omnino persentiat. Posthæc, quia fratrem illum Vulfadum, de quo agitur, ut vestræ sanctitatis apices exponunt, moribus et scientia penes nos vigere comperimus. Bituricensem Ecclesiam, ceu sanctæ paternitati vestræ aliis litteris significavimus, quia dare absque apostolatus vestri determinatione distulimus, commendaresibi eandem Ecclesiam cum rebus sibi pertinentibus acceleravimus, scilicet ut in destructione earum non tantum sæviens valeret quorumlibet pravorum instantia, quærentium diripere non sua, et vastare crudeliter aliena. Quare ut in eodem loco illius valere et vigere queat studiositas, citius reverentia paternitatis vestræ quid sancto animo vestro de eo cæterisque sederit aperire dignetur, efficiatque sublimitas vestra festinantius de ipso, quod pro eo ad vos sæpius nostra poposcit simplex expetito: quoniam summa necessitate illis urgente melioris voluntatis qui in illo sunt regno hoc ipsum assidua imprecatione deposcunt. Verum multarum perturbationum impedimenta, non solum nostris temporibus sed etiam prædecessorum nostrorum, aut vix aut nunquam eidem regno defuisse noscuntur. Atque ideo necesse est ut in adiutorium filii nostri, casu vobis notissimo infirmati, et eorum qui sibi sunt nostra fidelitate et sua adhæsi, quo valentius resistere adversariis omnimodis possint, idem de quo flagitamus maturius dirigatur vestræ paternitatis propectibus suffragantibus, domine beatissime et admodum desiderantissime pater et papa.

EPISTOLA V

AD EUMDEM.

De Ebbonis causa, ut pontifex per Ansegisum mandarat, uberrime scribit. Excusat deinde acceleratum Vulfadi promotionem, et pallium pro eo peti. Actardum etiam episcopum legatum suum commendat.

[Apud Labb., *ibid.*]

Domino et reverendissimo patri NICOLAO, catholicæ et apostolicæ sedis summo pontifici, et universali

papæ, CAROLUS, gratia Dei rex et spiritalis filius A vester.

Quamvis omnium Deo ministrantium sacerdotum sint exposcenda suffragia, et veneranda fastigia, congruum decentissimumque, pater sanctissime, antistitumque excellentissime, nostra comperit liberalitas vestræ præ cæteris reverentiæ pontificatus regia colla submittere, vestrisque saluberrimis monitis aurem cordis ad obtemperandum humillima devotione subdere. Quippe quem luce clarius cernimus, Ecclesiæ inter mundi turbulentam voraginem fluctuantem solidissimam anchoram constitutum, paxillumque immobilem, in quo sarcinam dependere nostrorum valeamus peccaminum, Dei gratissima clementia credimus attributum. Tanto namque benevolentiam pietatis vestræ nostra ferventius ardescit humanitas, quanto vos perspicimus unicum ad defensionem crudelium belluarum Ecclesiam Christi infestissime lacerare volentium exstitisse. Igitur quoniam sanctitatis vestræ litteris episcopis regni nostri mandastis, ut de causa Ebbonis vobis scriberent quidquid secundum veritatem comperire possent: nobis vero non litteris, sed per servum vestrum Ansigisum [al., Ansegisum] monachum, quando hoc anno infirmato Egilone archiepiscopo secundo Romam ad vestram paternitatem rediit, mandastis ut vobis veritatem rei scriberemus, et scripto nostro signaremus. Ut vero vestræ sanctæ paternitati in omnibus pareamus, quæ de ipso vidimus et scimus, fideliter vobis significamus. Nam nullus episcoporum jam superest, præter Rothadam, qui tunc ipsius causæ interfuerit. Ac ne quid præterire patiamur intactum, primo de natalibus ipsius censuimus exsequendum. Ipse igitur Ebbo regii fisci familia oriundo progressus, regia pietate pii ac gloriosi avi nostri Caroli susceptus, palatinis negotiis non mediocriter annutritus, libertate donatus, ad[ob] nobilitatem vehementis ingenii, in sacris ordinibus gradatim promotus, genitori nostro Ludovico piissimo Augusto Aquitanicum regnum regenti ab eodem glorioso est ad serviendum deputatus. Quem ipse servitio strenuum, ingenioque agilem comperiens, non post multum temporis bibliothecarium constituit. Post obitum vero divæ recordationis avi nostri Caroli excellentissimi imperatoris, genitor noster Ludovicus piissimus Augustus, Deo donante, paternum adeptus imperium, Rhemorum venit ad urbem: ubi prædecessor vester sanctæ memoriæ Stephanus summus pontifex ei obviam venit, atque in imperii honorem eum Deo inspirante consecravit. Eo tempore Vulfarius præfatæ urbis venerabilis archiepiscopus valida vexabatur infirmitate, qua et mortuus est. Eo autem defuncto, et ab imperatore, secundum sacrorum canonum institutionem, plebi electione concessa, contigit eos quemdam virum, Gislemarum nomine, ad pontificatus honorem elegisse. Qui dum ante episcopos discutendus assedisset, oblatus est ei textus evangelicus. Cum autem ipsum aliquatenus legere, nihil tamen intelligere omnes pariter cognovissent, repro-

batus ac velut insipiens ab omnibus est dejectus. Tunc vero domno imperatori visum est ut præfatus Ebbo pro scientiæ capacitate, meritorumque reverentia, ad jam dictum promoveretur episcopatum. Quod cum plebi atque omnibus sane sapientibus esset relatum, placere sibi omnes unanimiter affirmare: ac sic secundum canonicam institutionem est archiepiscopus ordinatus. Prima vero vice, quando instigante diabolo Francorum populus imperatorem sibi a Deo ordinatum, et ab apostolica sede coronatum, suo sunt moliti propellere imperio, ipse Ebbo in ipsius fidelitate immobilis perstitit, et, ut rectum erat, usque ad recuperationem perseveravit. Secunda vero, cum hortatu et molimine Lotharii fratris nostri omnis populus a piæ recordationis genitore nostro recessit, et eum, uxore ipsius in Italiam, Tardonem scilicet civitatem, abducta, custodia mancipavere, nos quoque, non adhuc decennem, quasi multorum criminum obnoxium, pari custodia Prumia monasterio mancipandum delegavere. Abducto autem imperatore a Lothario Snessionis monasterium S. Medardi, ipse Ebbo, cum aliis pene omnibus episcopis, quibusdam volentibus, quibusdam invitis, jam dictum imperatorem nec confessum, nec ab aliquo convictum, uxore et filio, et omnibus fidelibus, dignitate privatum, ab Ecclesiæ communione removerant. Tandem vero clementia miserantis Dei humilitatem pii imperatoris respiciens, tetigit corda quorum voluit, et ut eum custodia educerent, et imperio restituerent, sua inspiravit misericordia. Quem in monasterio beatissimorum martyrum Dionysii, Rustici, et Eleutherii a custodia reducentes archiepiscopi et episcopi, ut dignum erat, se in eum humiliter deliquisse confitentes, veniam ab eo suppliciter postulaverunt. Lotharium vero ab imperiali potestate secedere hortati sunt. Unde ipse et qui cum eo erant, ab illo in alias partes recesserunt. His Ebbo compertis, dum Rhemis moraretur, territus Parisiacam fugit ad urbem ad quemdam reclusum, ut saltem cum eo delitescens, imperatoris iram evaderet: imperator namque hoc audiens, quia non longe erat, strenuos et fideles nuntios dirigens, eum comprehendi et custodia mancipari jussit, ecclesiam vero Rhemensem Fulconi venerabili abbati commendavit. Inde Mettis civitatem est ductus, ubi in ecclesia sancti Stephani ambonem coram omnibus ascendens, professus est non æquum in gloriosum imperatorem dominum suum intulisse iudicium. Ibi etiam idem piissimus imperator ab omnibus episcopis, clero et populo, est honorabiliter coronatus, et pristino restitutus imperio. Hinc iterum placito generali convocato, præfatum Ebbonem sibi jussit exhiberi et eum pro illata injuriarum contumelia, ac nonnullis episcopis præsentibus, episcopi siquidem imperatori satisfacere, et pontificalem reverentiam servare cupientes, obtinuerunt apud eundem imperatorem ut non coram laicis, sed in sacrario ipsius Ebbonis causa disponderetur. Ebbo autem omni temporali privatus subsidio, omnique humano desti-

tutus solatio, tempori consulens, accersito quodam A
recluso, nomine Framegaudo, misit per eum geni-
trici nostræ Judith gloriosæ imperatrici annulum,
quem ab ea quondam acceperat, quem etiam, quo-
tiescunque aliquo tangebatur incommodo, mittere
solebat, et ut sui miseretur flebiliter peroravit.
Eundem vero annulum genitrix nostra in ipso no-
stræ nativitatibus articulo, quia archiepiscopus erat,
pro sua religione et sanctitate, ut nostri jugiter in
suis orationibus memor esset, ei miserat. Tunc ipsa
horum reminiscens, ejusque lacrymabilia suspiria
agnoscens, pio suasu apud episcopos, qui illuc con-
venerant, obtinere curavit, quatenus et imperatoris
animum satisfaciendo lenirent, et leges divinas
transgrediendo non violarent, ne forte vindictam
severitatis exercentes in eum qui in eos deliquerat, B
non viderentur dignam Deo reddere vicissitudinem,
qui eos a tanto periculo misericorditer liberaverat.
Statuerat enim animo, ut pro reverentia tanti mi-
nisterii nullatenus in depositionem cujusquam epi-
scopi præberet assensum. Et ob hoc apud pium im-
peratorem obtinuit ne in ejus depositionem amplius
impelleret, quod et secundum moderatissimum ejus-
dem genitricis nostræ gloriosæ imperatricis consi-
lium satisfacerent piissimo imperatori, et in eum-
dem Ebbonem non aliam sententiam intulissent,
nisi quam ipse scripto ediderat. Hanc autem authen-
ticam scriptionem a præfato Fulcone venerabili ab-
bate, cui tunc Ecclesia Rhemensis commissa fuerat,
Hincmarus venerabilis archiepiscopus accepit, et
vobis eam, ut ipse nobis retulit, transmisit. Sed C
utrum pure ac simpliciter vobis sit directa ignora-
mus. Hoc tamen verissime novimus, quod nullus
episcoporum eam propria manu subterfirmaverit.
Nam idem Ebbo, comperta inevitabili sui discriminis
causa, protulit tres testes, tanquam suos confesso-
res, Aulfum videlicet archiepiscopum, Moduinum,
et Badaradum episcopos: qui vicem illius obtinentes
dicerent, si ita verum est, ut ipse Ebbo eis confite-
batur, consilium ei darent ut a pontificali ministe-
rio abstineret. Qui etiam sibi alios tres asciverunt,
qui eum illis confitentem viderunt, Nothonem sci-
licet archiepiscopum, Theudericum et Actardum
episcopos. Quibus expletis, reductus est in custo-
diam. His autem ab episcopis taliter definitis, dom-
nus imperator per Godefridum monasterii sancti D
Gregorii venerabilem abbatem suæ dignitatis litteras
prædecessori vestro domno Gregorio venerando papæ
dirigit, ejus assensum, si fieri posset, in depositione
ipsius Ebbonis exostulans. Ipse vero per præfatum
abbatem suæ auctoritatis litteras ei remisit, sed quid
in ipsis insertum fuerit, omnibus episcopis et cun-
ctis regni nostri ordinibus habetur incognitum. Sed
sanctitatis vestræ solertia per scrinia dignitatis ve-
stræ investigare poterit quid isdem prædecessor
vester senserit inde. Credimus tamen quia, si in ab-
jectionem prædicti Ebbonis dominus imperator ipsum
prædecessorem vestrum fautorem habuisset, conti-
nuo vacanti Ecclesiæ illi alium pontificem subro-

gasset, quod quidem moderatissimo consilio agere
differens efficaci egit sagacitate, ut et sic audacia in
hujusmodi viris temerariis deinceps comprimeretur,
et Ecclesiæ status non labefactaretur. Post obitum
vero domni imperatoris, præfatus Ebbo ab illo qui
eum custodiebat fratri nostro Lothario ductus est.
Quem isdem frater noster venerabiliter et beni-
gne suscipiens, cum episcopis qui cum eo tunc
juncti erant, quorum ipse Ebbo usus consilio, du-
dum libellum suæ confessionis, ut imperatori satis-
faceret, communi eorum consensu suis gradibus est
restitutus. Nobis autem pro imminentibus negotiis
in Aquitaniæ partes recedentibus, ab universo Rhe-
mensis Ecclesiæ clero et populo avidissime expetitus,
sicque demum a coepiscopis et suffraganeis suis
sedi pristinæ est restitutus. Cui tunc omnes qui
adfuerunt communicaverunt, omnesque suffraganei,
qui eo absente ordinati fuerant, annulos et baculos,
et suæ confirmationis scripta, more Gallicarum Ec-
clesiarum ab eo acceperunt. Universis autem, qui-
bus ad eum præstabatur accessus communicantibus,
Vulfadum et alios quosdam ipsius Ecclesiæ filios ibi
ordinavit. Hæc de Ebbonis dejectione et restitutione
breviter prælibavimus, ut ex his vestræ sagacitatis
decernat prudentia, utrum hæc ad Vulfadi pertineant
depositionem, necne. Si quis autem vestræ sanctitati
intimavit quod isdem ad Suessionicam synodum
canonice vocatus fuerit, et suæ damnationis litteras
firmaverit, aut porrexerit, sciatis nullatenus verum
esse, quia nec ipsi synodo interfuit. Hi sita gestis, ne-
cessarium duximus, nos humillime et devotissime ante
conspectum majestatis vestræ nostri apicibus excusa-
biles reddere, eo quod ante reversionem Egilis reve-
rendi archiepiscopi, vel rescriptionem vestri præsu-
latus, præfato Vulfado sedem Bituricensis archiepisco-
patus commendavimus, et eum episcopi nulla temeri-
tate, sed magna incumbente necessitate, fidei de magni-
tudine misericordiæ vestræ, ad honorem episcopatus
provexerunt. Ideo enim eum in illas Aquitaniæ partes
ad filium et æquivocum nostrum direximus, et Eccle-
siam illam ei commendavimus, quoniam eum in
educatione alterius filii nostri, Carlomanni scilicet
servi vestri, quem vestræ beatitudini specialiter
commendavimus, et aliis utilitatibus nostris experti
sumus et ingenio strenuum, et moribus probum, et
nobis in omnibus fidelissimum. In qua acceleratione
si quid vestræ sanctæ serenitatis animo displicuit,
a vestra sancta paternitate nobis donari deprecamur.
Et quia in eodem regno magna paganorum perse-
cutio grassabatur, quos misericors Dominus per fi-
lium nostrum et fideles sæpe prostravit, et ea occa-
sione non minor malorum Christianorum infestatio
latius effervebat, sicut hic nostrorum apicum gerulus
viva voce vobis indicare potest; ipsa urgente neces-
sitate ipsius regni excitati episcopi, ne majora mala
supercreverent, et præsentia sedarentur, et quoniam
illius regionis sedes illa principatum obtinet, ut ejus
prudentia et vigore, auctoritate etiam sedis freti, fa-
cilis mala exorta compescerent, tempori consulentes

ejus ordinationem maturaverint. In cuius ordinationis maturatione quia vestra licentia, pro jam dicto imminente periculo, expectata non est, vestra benignissima sanctitate petimus indulgendum. Prætereavestrampræ omnibus gloriosam et amplexabilem paternitatem suppliciter exoramus ut, si quid in sanctis promissionibus vestris confidere audemus, hinc appareat nos apud vos plurimum posse, ut quidquid in prædictis dimittendum est dimittatis, et prædictum fidelissimum servum vestrum Vulfadum pallio apostolicæ auctoritatis exornando decoretis, et decorando confirmetis. Actardum Namneticæ quondam sedis venerabilem episcopum, exsilium, vincla, mare, dura pericula passum, sed gratia Dei liberatum. Northmannis nimium Britonibusque vicinum, ac perinde civitas sibi commissa, olim florentissima, nunc exusta et funditus diruta, redacta per decennium cernitur in eremum, fidelem legatum nostrum vestræ sanctissimæ paternitati dirigimus, quod litteræ nostræ minus habent, pro tempore et per spatium vobis placens verbo tenus significandum. Cui quia nulla manet spes in propria, si annuit et favet vigilantissima vestræ discretionis solertia, voluntate et mente promptissima optamus vacantis sedis constituat in cathedra, quo possit injuncta sibi et ordinata peragere ministeria, quoque valeat utilitatibus ecclesiasticis, et obsequiis parere nostris. Qui Romæ destinavit aliquas facere moras, ut adventantibus Britonibus possit coram positus eos convincens, suæ ecclesiarumque vicinarum ab eis perpetrata pandere detrimenta. Unde synodus Suessionica et Tricassina se monuerat legationem sumere, quatenus gens temeraria, fallax et barbara, apostolico mucrone a talibus ausis excessibus coerceatur, et præsumptione præsentis. Huic nostro alumno, vestroque clientulo, solito more oramus pietatis vestræ charitativissima viscera patula fore: quo valeat mens diutino quassata mœrore vivis ac salientibus resolidari et recreari fluentis.

EPISTOLA VI

AD ADONEM ARCHIEPISCOPUM VIENNENSEM.

De ordinando Bernario in episcopum Gratianopolitanum.

[Apud D. Bouq., tom. VII.]

CAROLUS rex ADONI venerabili archiepiscopo nobisque charissimo salutem.

Per Odonem et alios fideles nostros voluntatem nostram vobis aperuimus: inde cum ad nos veneritis, certiores vos reddemus. Mandamus fidelissimæ sanctitati vestræ ut sciatis quia cuidam clerico, diacono olim venerabilis archiepiscopi [Lugdun.] Remigii, et postmodum chari nostri Lotharii nepotis, ita concessimus Gratianopolitanum episcopatum, ut vestro iudicio, si canonicè probaveritis, ibi a vestra sanctitate ordinetur episcopus: non enim diu sine episcopo oportet eumdem ipsum esse episcopatum. Vos enim scitis inde canonicam auctoritatem: quidquid enim neglectum fuerit, vobis sine dubio a Domino

A imputabitur, qui disponere et ordinare, etiamsi dilectus nepos noster in alia intendens præterit, ne populus Dei pastore carens oberraret, ipsum episcopum et episcopatum, ac omnia ipsius Ecclesiæ debuistis. Vobis enim et omnibus episcopis suis omnem Ecclesiam suam Christus Deus noster commisit: cui et nos in omnibus venerabiliter subdi oportet; ut cum vos quæ illius sunt impigre perfeceritis, sine dubio apud illum pro nobis regnoque nostro fidentius intercedere vos non dubitemus. Valet, et in orationibus vestris nostri memores semper sitis. Accepta VI Kal. Septembris.

EPISTOLA VII

AD ADRIANUM II.

B [Apud P. Delaland., *Supplem. ad Conc. antiq. Gall.*]

Domino sanctissimo atque reverendissimo Patri ADRIANO, CAROLUS gratia Dei rex.

Vestra veneranda paternitas nobis epistolam pro Hincmaro Laudunensi, quondam episcopo, misit. Cujus primordia ita se habent. Initium nostræ locutionis ad te, fili charissime, cum propheta est. Ecce qui dicit: *Populus hic me labiis honorat, cor autem eorum longe est a me (Isa. xxix)*. Et non optaveramus apud reverentiam vestram alia voce et postulatione aliqua loqui si nos ad hoc, quæ inviti loquimur et coacti deprecanda ducimus necessitas nimia non compelleret. Sæpe nobis exprobrationum epistolasmittitis et crimina vobis incognita, nisi quantum per malevorum nostrorum ora auditis, nobis impingitis, quod vestræ sanctitatis ministerium non oporteret, neque deceret, sed neque decessores ac prædecessores vestri nostris decessoribus ac prædecessoribus talia impegunt, vel mandaverunt. Sicut namque in apostolicæ sedis pontificum et in Christianorum regum, ac imperatorum epistolis legimus: *religiosi reges et imperatores beati Petri apostolorum principis successores, Patres appellaverunt; et apostolicæ Romanæ sedis pontifices, reges et imperatores Christianos usque ad vestra tempora Filios et Dominos vocaverunt. Nunc econtra cum dicat Apostolus: Filii, obedite parentibus vestris, quod devotissime, si nobis liceret, agere cuperemus, et: patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros (Col. iii)*. Perjurii et tyrannidis atque perfidiæ non confessi, nec ordine judiciario legaliter et regulariter convicti: cum sicut B. Augustinus ex legibus divinis atque humanis instructus dicat: Quia nemo sibi utrumque audeat assumere, et cuiquam ipse sit accusator et iudex. Et tantis injuriis affecti contra præceptum Apostoli ad iracundiam provocamur, quantis, ut de regia persona repticeamus, ne quemlibet plebeium vel liberi capitis virum hactenus audierimus a sacerdote quolibet provocari, quem nec secundum ecclesiasticas regulas, vel secundum leges publicas accusatum, vel sponte confessum, aut legaliter ac regulariter aperte convictum in iudicio suo præsentatum susceperit; nam decessor vester beatæ memoriæ Nicolaus, de

publico adulterio nepotem quondam nostrum Lotharium deprehensum regiæ potestati honorem conservans, non taliter in suis apostolicis litteris appellavit, sicut nos appellatis, quem nec confessum nec convictum tenetis, nec illum excommunicavit, sicut nos sine auctoritate et ratione excommunicandos minatis. Cum non ignoremus ex sacrarum Scripturarum tramite et doctrina apostolicæ sedis pontificum, unde et qualiter, ac quomodo et quo ordine quemquam, pontifex quilibet debeat regulariter excommunicare. Et certum tenemus nosse paternitatem vestram et sanctam Romanam Ecclesiam, quas epistolas decessores ac prædecessores vestri Christianis Romanorum et Francorum imperatoribus, et progenitoribus nostris direxerint, et qualiter eos, de quibus necesse fuerat, commonuerint, non exprobraverunt, neque crimina eis impegerunt, vel calumnias intulerunt, sed de his quæ ad suum ecclesiasticum ministerium pertinuerint, eos instruxerunt et commonuerunt, et regni ac sæcularia negotia sibi non usurpaverunt, scientes quia sicut sanctus dicit Gelasius, Duo sunt quibus principaliter mundus hic regitur, auctoritas sacrata pontificum, et regalis potestas, quoniam Christus memor fragilitatis humanæ quod suorum saluti congrueret, dispensatione magna temperavit, sic actionibus propriis, dignitatibusque distinctis officia potestatis utrisque decrevit suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi, ut et Christiani imperatores pro æterna vita pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium cursu rerum, imperatorum dispositionibus uterentur, quatenus spiritalis actio a carnalibus distaret incursibus, et ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret (*II Tim. II*), ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus. Scriptum est jam nobis inter alia voce vestra quia in causa Hincmari agerem, non ut rex pius, sed ut alius, id est tyrannus impius; sicut namque nihil est medium, qui dici non potest bonus, restat ut vocetur malus; sic non rex pius, tyrannus intelligatur impius; et qui me peccatorem confiteor, impium esse diffiteor. Et Nathan propheta, David regem de mortiferis peccatis redarguens, confitenti non dixit: Tu es ille impius, sed: Tu es ille vir qui fecisti hoc, et sua facta confitendo, damnantem non iudicio condemnavit, verum competenter absolvit (*II Reg. XII*). Sed cum scriptum sit: *Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus, quia angelus Domini exercituum est (Malach. II)*, interminante Domino, ne quis dicat fratri suo sine causa raca, vel fatue (*Matth. V*), non credimus ut talia erga me regem qualemcunque, tamen catholicum, et in catholica religione devote manentem processerint de ore vestro, quo per sacrosanctam obsecrationem conficitur corpus et sanguis Christi, qui teste Apostolo pro impiis mortuus est (*Rom. V*). Nec ad suggestionem mendaciorum hoc vos nobis mandasse inconsulte credimus, qui sequendas Scripturæ sententias retinetis:

A *Descendam, inquit Dominus, et videbo utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint: an non est ita ut sciam (Gen. XVIII)*; et: *Causam quam nesciebam, diligentissime investigabam (Job XXIIX)*. Sancti quippe doctique pontifices, et jam ab eis præjudicia patientes, non sic Constantium Arianum, et Julianum apostatum vocaverunt. Et si omnes epistolas revolvetis, quas habemus ex eo tempore, quo Romani pontifices ad reges Francorum cœperunt scribere, nihil tale in eis invenietis. Scriptum est etiam nobis voce vestra, quia res omnes Hincmaro commissas Ecclesiæ, donec ad propria reverteret, nobis committeretis, ut indemnes consistenter, et aliquod dispendium non incurrerent; quibus referimus, quia ut beatus dicit Gregorius, non reges Francorum ex regio genere progeniti, non episcoporum vicedomini, sed terræ domini hactenus fuimus computati: et ut Leo ac Byturicensis synodus scripsit: Reges et imperatores, quos terris divina potentia præesse præcepit, jus distinguendorum negotiorum episcopis sanctis juxta divalia constituta permiserunt, non autem episcoporum villici exstiterunt. Et Augustinus dicit: Per jura regum possidentur possessiones, non autem per episcopale imperium, reges villarum fiunt actores. Et Dominus, quæ sunt Cæsaris Cæsari, quæ Dei sunt Deo reddi præcipit (*Matth. XXI*), qui etiam censum regi reddidit (*Matth. XVII*). Et Apostolus voluit servire regibus, voluit honorari, et non conculcari reges: *Regem, inquit, honorificate (I Pet. II)*. Et item: *Omnis, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit; reddite ergo omnibus debita (Rom. XIII)*. Et paulo superius: *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed et propter conscientiam (Ibid.)*. Et quod de episcopis a vobis Romanam ex regno nostro accersendis scriptum est, legite gesta sedis Romanæ pontificum, et epistolas beati Gregorii ad regem Francorum, et etiam ad Branchildem licet feminam, tamen reginam, et aliter invenietis vestros decessores, et prædecessores, nostris decessoribus ac prædecessoribus pro accersendis episcopis, et pro synodis congregandis scripsisse. Et in eadem epistola nobis scriptum est, ut homines de regno nostro Celsanum et Walconem atque Bernonem salvos et incolumes cum suis permitterem consistere; et si aliter egerimus, vestræ communionis participes usque ad veram satisfactionem esse non valeremus; et non evasuros nos vestram censuram sciremus, si vestra a vobis fuerint amplius decreta vel monita violata. Ad quæ rescribimus, quod non tali modo apostolicæ sedis pontifices Francorum regibus mandare consueverunt, pro his qui ad apostolorum limina confugium suis temporibus faciebant. Nec talis est doctrina catholica, ut pro hac vel hujusmodi causa, rex corrector iniquorum a sedis apostolicæ communionem debeat separari, sicut beatus Augustinus patienter ostendit: Spirituales, inquit, sive ad hoc ipsum pio studio proficientes non eunt foras, quia cum aliqua vel perversitate, vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis pro-

bant, quam intus permaneant, cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed hi solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radicantur. Ad hoc enim pertinet quod in illo Abrahamæ sacrificio dicitur: *Aves autem non divisit* (Gen. xv). Proinde non est credendum, ut hæc mandata ex apostolico vestro ore processerint; quoniam qui ita scripsit, non bene attendit, quasi quilibet mihi in catholica et apostolica communione permanenti suam communionem subtraxerit, non me, sed se a catholica et apostolica communione sequestrat. Hinc enim beatus Gregorius etiam de Ecclesiæ rectore dicit: Sæpe in solvendis, ac ligandis subditis, suæ voluntatis motus, qui Ecclesiæ Christi præpositus est, non autem causarum merita sequitur. Unde fit ut ipsa hac ligandi et solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, et non pro subjectorum moribus exercet. Et cum hæc ita se habeant, egimus tamen de Celsano qui mendaciter me ex mendacis Hincmari parte, cujus Ecclesiæ duo circiter millia mansa plus quam tempore antecessorum nostrorum habuerit, adauximus, et etiam ipsius tempore plus quam sexcenta succrevimus, distrahentem ecclesiasticum statum apud Sanctitatem vestram apostolicæ sedis pontificem accusavit. Sed et de Walcone et Bernone perjuris, et regia nostra infidelitate notatis, ac fugitivis, sicut nobis ex vestra parte scriptum est, obdivimus, non attendentes illorum mendacia, et in nos dictas calumnias, sed apostolicæ sedis honorem ac reverentiam; unde ut cum pace et venia vestra dicamus, quæ vestri ministerii sunt, apostolicæ sedis mandata, evangelica veritate et apostolica, atque canonica auctoritate, secundum tramitem sanctarum Scripturarum traditionemque majorum suffulta recipere, et eis obedire. Et tale honoris privilegium volumus conservare, et obaudiendo vobis pontifici apostolicæ sedis dependere in primatu beati Petri apostolorum principis, Domini voce percepto, quod, Ecclesia subsequente, tenuit semper et retinet: sicut et sancti canones et sacræ leges a Christianis imperatoribus promulgatæ eidem primæ sedi deferentes, demonstrant; et sicut decessores, ac prædecessores nostri eidem sanctæ sedi detulerunt, et vestra paternitas sic debitum honorem nobis exhibeat, sicut sui decessores, ac prædecessores Christianis Romanorum imperatoribus, et Francorum regibus, itemque Romanorum et Francorum imperatoribus, progenitoribus nostris exhibuerunt. Cæterum tales litteras, et vestro ministerio incongruentes, et nostræ regię dignitati ac potestati inconvenientes, sicut nobis ex vestro nomine diriguntur, non a vobis neque a sancta Romana Ecclesia in omnibus semper discretissima atque cautissima dictatas crediderim, quoniam ipsa sancta sedes cum modestia et discretione semper corrigere, et salubriter corrigere secundum uniuscujusque personam et ordinem solita fuit. Servate ergo nostræ regię potestati, quæ nostra sunt, et liceat nobis servare vestræ pontificali auctoritati, quæ vestra sunt. Scri-

ptum est etiam nobis, misisse nos vobis epistolam de Hincmaro accusationes nefandas continentem, quod scribi non decuerat, quia nefandas accusationes de illo vobis non scripsimus; sed quæ multi et episcopi, et alii viri ecclesiastici, et primores regni nostri, et nobiles, et mediocres, et ignobiles de illo tunc fatebantur, et adhuc fatentur, vobis scripsimus suggerentes, ut quia cum corrigere volebamus, ne ad hoc perveniret ad quod se ipse impegit, ut rueret, vobis quisque surriperet, antequam inde veritatem resciretis. Sed quia multipliciter et multoties illum corripuimus, sed corrigere non valuimus, ad hoc usque pervenit, sicut in gestis synodalibus vestræ auctoritati directis invenietis. Unde obnixè vestram auctoritatem deprecamur, ut sicut vestri decessores ac prædecessores, decessoribus ac prædecessoribus nostris, et archiepiscoporum ac episcoporum regni nostri debita et ecclesiastica privilegia, dignitatumque distinctiones, a sacris decreta atque distincta canonibus ex antiqua consuetudine conservaverant nobis, sed et illis etiam in hac causa conservare studeatis, quatenus sicut sanctus dicit Gregorius, et apostolica sedes proprium vigorem retineat, et a se concessa aliis sua jura non minuat. Multa sunt enim de quibus, cum his, ex quibus judicatus est, regulariter judicaretur, si non diutius in synodo residere liceret. Sed quia necesse nobis fuit cum quibusdam episcopis ad colloquium fratris nostri pro reconciliatione filiorum ejus ad patrem illorum et fratrem nostrum, quantocius festinare, ne commota seditione, et jam propinquos inter se compugnantes Christianorum parricidialis sanguis effunderetur, et hac de causa ecclesiarum Dei res scinderentur, et sacerdotum ac servorum Dei facultates diriperentur, et pauperes depopularentur. De omnibus, de quibus accusabatur, judicia certa synodus determinare non potuit. Verumtamen in his gestis, quæ vestræ auctoritati mittuntur, cognoscere poteritis quam diutino tempore, nos et episcopi et primores regni nostri, ejus improbabilis et importabiles mores et actus cum labore maximo sustinimus. Quapropter de illo vestra pontificalis auctoritas, ut credimus, faciet quod regulæ sacræ decernunt; vos tamen certissimum reddimus, quia quandiu nos Deus in regni regimine conservaverit, episcopium Laudunense idem Hincmarus in suo regimine non habebit; cui concessimus, quamvis non mereatur, pietatis intuitu, ut quicumque de clericis, et de familia episcopii Laudunensis pergere vellet, licentiam haberet. Venerabilem denique Actardum, quem clerus et plebs metropolis ecclesiæ Turonensis in eadem ecclesia baptizatum, tonsum et nutritum, et per singulos gradus ad ordinem episcopatus provectorum sibi incardinari deposcit, quemque vestra paternitas nobis incardinandum, et jam si locus eveniret in nostris regionibus, in metropoli commendavit, et cui hactenus ecclesiam vacantem pastorem, donec locus congruus in regno vestro aperiretur, ut ibidem regulariter incardinari posset, pro vestra deprec-

tione concessimus; auctoritati vestræ remittimus, quatenus illum in præfata metropoli, eo si vobis placet tenore archiepiscopum incardinatis, ut post decessum illius præfate metropoli ecclesiæ, cleri et plebis electione, sicut regulæ sacræ præcipiunt, et vetus consuetudo exigit, a suffraganeis et provincialibus episcopis ibidem metropolitanus ordinetur antistes. Tandem in omnipotentis Dei honore, et veneratione sanctorum apostolorum vos deprecamur, ut tales inhonorationis nostræ epistolas, taliaque mandata, sicut hactenus ex nomine vestro nobis venerunt, nobis et regnorum nostrorum episcopis, ac primoribus ulterius non mandetis et non compellatis nos mandata; et epistolas vestras inhonorandas contemnere, et missos vestros dehonore, qui vobis in his, quæ ad vestrum ministerium pertinent, secundum ministerium nostrum cupimus obtemperare. Quæ pro vestri honore privilegii dicimus, quia vobis, sicut revera a vicario beati Petri apostolorum principis in omnibus debite ac competenter obedire desideramus, et ne aliter eveniat, cavere per omnia cupimus, ac vestram Sanctitatem idipsum cavere humili prece deprecamus. Deus omnipotens ad honorem, et salvationem atque exaltationem sanctæ suæ Ecclesiæ, vos per omnia annorum curricula conservare dignetur, domine sanctissime, atque reverendissime Pater in Domino.

EPISTOLA VIII.

AD EUMDEM.

Binis Adriani litteris exasperatus, ad utrasque commotiore aliquantum animo respondet.

[Ex Opp. Hincmari, tom. II, p. 701.]

Sanctissimo ac reverentissimo Patri ADRIANO summo pontifici et universali papæ, CAROLUS Dei gratia rex et spiritualis filius vester.

Legimus in libro Paralipomenon filios Israel mente pacifica ivisse ad prælium, quia non livoris vindicta, sed obtinendæ pacis gratia dimicaverunt. Quod rursum dicimus, quia cogitis nos indecentibus potestati regiæ litteris vestris inhonoratum, inconvenientibus episcopali modestiæ vestræ mandatis gravatum, contumeliis et opprobriis dehonore, aliter quam vellemus mente pacifica vobis rescribere: ut tandem animadvertatis, quanquam perturbationibus humanis obnoxium, in imagine tamen Dei ambulans esse nos hominem, habere sensum paterna et avita successione, Dei gratia, regio nomine ac culmine sublimatum, et quod his majus est Christianum, catholicum fidei orthodoxæ cultorem, sacris litteris ac legibus, tam ecclesiasticis quam sæcularibus, ab infantia eruditum, nullo crimine publico in audientia episcopali legaliter ac regulariter accusatum, minime autem convictum. Et, ut quæ superaddere poteramus alia taceamus, ne nos potius jactare, quam vera dicere videamur, licet legamus Apostolum plura de se dixisse ob aliòrum salutem necessitate compulsus, quoniam sæpe humiliter vobis locuti, benigna et pacifica atque honora-

abilia nobis scripta impetrare nequivimus, ut quietem pacis et venerationem, quam apud antecessores vestros nostri decessores et nos habuimus, quoquomodo obtinere possemus, scripsimus vobis per Actardum episcopum, et mansuetudinis nostræ legatum, singillatim ac viritim quam inconvenientia pro Hincmaro quondam Laudunensi episcopo ex nomine vestro nobis scripta fuerunt: quæ nos a vobis processisse non credebamus, putantes nos ratione comperta ab incompetentibus, quæ aliorum instinctu nobis eatenus scripta fuerunt, calamum revocare. Sed spe vana frustratis aliter nobis quam sperabamus evenit. In capite quippe litterarum, quas per præfatum Actardum episcopum nobis vestra direxit paternitas, auditam laudabilem charitatis et sapientiæ nostræ magnitudinem vos prætulisse invenimus, et mox de comperto murmure et tumultuoso clamore indebitæ reprehensionis adversus paternitatem vestram nos denotatos reperimus: sicque auditam nostram sapientiam collaudastis, ut quasi honestius, et revera onustius, nos solitis contumeliis afficere volueritis, quem non per insipientiam, sed per industriam in murmuratione et clamore contra debitam charitatem delinquere demonstrabatis, et quasi ad ora vasculi melle illiti, et de eodem fonte quo et ante missæ litteræ istæ posteriores nobis perniciosum poculum propinaverunt, fatentes illa, quæ aliorum instinctu et non a vobis processisse credebamus, vestra fuisse.

Nam in præcedentibus litteris nos perjurum, tyrannum, ac perfidum, et distractorem rerum ecclesiasticarum, non confessum, nec ordine judiciario legaliter ac regulariter convictum, vocastis: in istis autem murmurationis crimen nobis impegistis, et tumultuosi clamoris nævum imposuistis, arguente Domino carnalem Israel per prophetam, unde nos coarguitis, quia non fecerit iudicium, sed clamorem (*Isa. v*); et Apostolus, *Omnis, inquit, clamor et indignatio tollatur a vobis (Ephes. iv)*. Et non levius malum est murmuratio his quibus nos antea denotastis, dicente Apostolo: *Neque murmuraveritis, sicut quidam illorum murmuraverunt, et a serpentibus perierunt (I Cor. vi)*. Et, ut beatus dicit Gregorius, nullus murmurans regnum Dei intrare permittitur. Hinc colligendum est, quantum peccatum sit murmuratio, quæ regnum Dei intercludit, sicut et illa peccata gravia, post quorum enumerationem dicit Apostolus: *Qui talia agunt, regnum Dei non possidebunt (Gal. v)*. Et non, ut scripsistis, tumultuoso clamore paternitatem vestram indebite reprehendimus, sed quæ nobis ex vestro nomine scripta fuerunt, non multorum vocibus, quibus tumultus fieri solet, sed nostra tantum voce rescripsimus. Et quoniam talia vos misisse, et a sancta Romana Ecclesia, in omnibus semper discretissima atque cautissima, dictata fuisse nequaquam credidimus, quia ipsa sancta sedes cum modestia et discretionem semper corripere et salubriter corrigere secundum uniuscujusque personam et ordinem solita fuit, suggestimus. Igitur si

male locuti sumus, testimonium perhibete de malo, si autem bene, quid nobis succencetis? Scriptum est, Abraham licet sanctum, ut a Deo sanctificatum hominem, tamen eidem Deo dixisse, *Num perdes iustum cum impio? non est hoc tuum, qui iudicas omnem terram* (Gen. xviii), et non ingratis hoc Dominum suscepisse. Et nos arguitis, quoniam humili placatione vobis suggestimus non esse vestrum, non confesso, nec legaliter ac regulariter convicto, regia etiam potestate gratia Dei prædita, talia sicut plebeio et de criminibus confutato, scribendo impingere? scientes, quam grave sit fratri, quod nobis impactis minus est, dicere fatue (Matth. v), nullique detrahendum, vel contra fas maledicendum, minime autem regi, ut apostolica doctrina, atque sancti David in Saulis jam a Domino reprobati reverentia (I Reg. xxvi), et Salomonis sapientia, ac Nabuthæ prodit historia (I Mach. ix).

Invenimus etiam in eisdem litteris nobis datum consilium, si forte dici potest consilium, quod est Domini exemplo contrarium, et decretis sanctorum invenitur adversum: scilicet, ut verbis vestris dicamus, omnia quæ a sede apostolica, cui per Dei gratiam præsidetis, directa sunt, alacri mente percipere. Scriptum est enim nobis ex vestro nomine, nos perjurum, tyrannum, ac perfidum, et distractorem rerum esse ecclesiasticarum. Et hæc alacri mente percipere, animo grato amplecti, et humili semper debemus intentione recipere? Nisi scriptor forte velit nos cum vulgo Æthiopes vocare argenteos, et ideo quis nobis pulcher videatur, quia nomine bellus vocatur, et sibi cantare cum Persio, *quidquid calcaveris rosa fiat*, illudque propheticum incurrere, *Væ his qui ponunt amarum in dulce* (Isa. v), cum Dominus dicentibus ad se Judæis, *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, et dæmonium habes?* quod recognovit, tacendo consensit, et patienter repulit quod dictum fallaciter audivit, dicens: *Ego dæmonium non habeo* (Joan. viii). Cujus pro modulo nostro in hoc exemplum secuti, qui non dedignatus est ex ratione ostendere se peccatorem non esse, qui ex virtute divinitatis poterat peccatores justificare, de his quæ in nobis non recognovimus, humiliter et patienter apud paternitatem vestram nos excusavimus, ne si penitus taceremus, tales, quales denotabamur, tacendo et consentiendo esse nos fateamur, et quasi confessi et nostra confessione convicti judicemur.

Et hoc hortamentum, quod in litteris ex nomine vestro ab Actardo episcopo nobis delatis invenimus, scilicet, ut omnia, quæ a sede apostolica nobis veniunt, humili semper debeamus intentione recipere, non solum, ut præmisimus, evangelicæ veritati, sed etiam decretis sanctorum invenitur adversum. In quorum decretis legimus, eum absolvi non posse, qui in seipsum dixerit mortis causam, quæ dicta in alium puniretur, falsum videlicet testimonium, cum omnis, qui sibi fuerit mortis causa, major homicida sit. Et hinc decreverunt (Conc. Val. can. 4): « Ut quicumque sub ordinatione, vel diaconatus, vel presby-

terii, vel episcopatus, mortali crimine dixerint se esse pollutos, a supra dictis ordinationibus submovendos. » Et nos, si ad talia nobis impacta tacendo consentiremus, non solum a regimine regio, verum et a catholice Ecclesiæ communione nos ipsos sequestraremus. Non igitur talia nobis ex parte sedis apostolicæ et nomine vestro scripta, mente alacri percipere, et animo grato amplecti, et humili semper debemus intentione recipere, quæ, sicut in eisdem litteris ex sententia sapientis Salomonis subjungitur (Eccle. xii), *Quasi stimuli, et sicut clavi in altum defixi esse viderentur, quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere.* Cui sententiæ item Sapientis verba referimus, quibus dixit: *Priusquam interrogas, ne vituperes quemquam, et cum interrogaveris, id est probaveris, corripe juste* (Eccli. xi); sicut Nathan David regem prius interrogavit, et interrogatione probatum corripuit: et cum causa correptionis defuit, humiliter adoravit, veluti in sacra historia legimus (II Reg. vii, xii). Mandate et scribite quæ vestro et nostro ministerio congruunt, ut decessores vestri nobis et nostris decessoribus mandaverunt, atque scripserunt, et alacri mente, gratoque animo recipiemus.

Litteræ autem ex nomine vestro semper sine interrogatione, id est sine probatione nos pungunt, et peccata, pro quibus invitum pungunt, sponte confessa, vel ordine judiciario legaliter ac regulariter comprobata non ostendunt: et cum peccata manifesta et probata desint, fomentis benignæ adhortationis et allocutionis non refovent: reprehendente hinc Domino populorum rectores asperos, atque dicente: *Vos autem cum austeritate imperabatis eis, et cum potentia* (Ezech. xxxiv). Quibus Apostolus regulam dedit commonitionis, singulis dicens: *Argue, obsecra, increpa in omni patientia et doctrina* (II Tim. iv), misceas temporibus tempora, terroribus blandimenta. Dirum magistri, pium patris ostendentes affectum, id est indisciplinatos et inquietos debent durius arguere, obedientes autem ac patientes, ut in melius proficiant obsecrare, negligentes autem et contemnentes debent utique increpare atque corripere, et de criminalibus peccatis, aut ultro confesos, aut ordine judiciario comprobatos atque convictos, secundum modum culpæ legaliter ac regulariter judicare. « Noluit Apostolus, inquit beatus Augustinus (Homil. 2, de Pœnit. cap. 4), hominem ab homine judicari ex arbitrio suspicionis, vel etiam extraordinario usurpato iudicio, sed potius ex lege Dei secundum ordinem Ecclesiæ, sive ultro confesum, sive accusatum atque convictum. Alioquin illud cur dixit: Si quis frater nominatur, aut fornicator, aut idolis serviens (I Cor. vi), et cætera? nisi quia eam nominationem intelligi voluit, quæ fit in quemquam, cum sententia ordine judiciario atque integritate profertur. Nam si nominatio sola sufficit, multi damnandi sunt innocentes: quia sæpe falso in quemquam crimina nominantur. Plerique autem boni Christiani propterea tacent, et suffragant allo-

rum peccata quæ noverunt, quia documentis sæpe deseruntur, ut ea quæ sciunt, iudicibus ecclesiasticis probare non possint. Quamvis enim vera sint quædam, non tamen iudici facile credenda sunt, nisi certis indiciis demonstrantur, nisi ordine iudiciario comprobentur: ut si per iudicium mali ab Ecclesiæ communione auferri non possunt, tolerantur potius, ne perverse malos evitando quisque ab Ecclesia ipse discedens, eos quos fugere videtur, vinciat ad gehennam. »

Quod scriptum est in eisdem ex nomine vestro litteris, quia sane non patienter pontificii vestri monita et correctiones nos audisse comperistis, liquido patet adhuc perfectæ aliquid charitatis minus duntaxat habere, de qua dicit Apostolus: *Charitas patientis est, benigna est, non inflatur, non irritatur, non agit perperam, omnia suffert, omnia sustinet* (I Cor. XIII). Cujus charitatis modum et perfectionem in benignitate, ac patientia, in humilitate et sufferentia, exemplo sanctæ paternitatis vestræ, in litteris vestris discere admodum cuperemus, si Deus non inde honorare dignaretur. Quod et in hoc possemus addiscere, si in his, ad quæ ex nomine vestro nobis scripta sanctitati vestræ rescripsimus: *Sustineretis modicum quid insipientiæ nostræ, et supportaretis nos* (II Cor. XI), sicut magnus Petrus, apostolicæ et primæ sedis primus episcopus, non solum patienter, sed et gaudenter adeo suscepit reprehensionem suam a coapostolo suo Paulo sibi ostensam, ut ejus epistolas, in quibus se reprehensum legerat, cum maximo favore laudaverit (II Petr. III). Non enim ita supputate eas laudare poterat, nisi legisset, et quia legit scriptum, reprehensum se in eis invenit: et quoniam eas tam granditer laudavit, quam grantanter justam reprehensionem suam accepto tulerit patienter, ostendit. Et cum a minoribus suis reprehensus fuit cur ad gentiles intraverit, non eis nudo et tumido sermone respondit, ut omnia quæ egerat patientissime sustinerent, nec aliquid in eorum querela de sua potestate dixit, sed humili eos ratione placavit, atque in causa reprehensionis suæ etiam testes adhibuit (Gal. II). « Quia si in querela fidelium, ut beatus dicit Gregorius, aliquid de sua potestate diceret, profecto doctor mansuetudinis non fuisset. » Si igitur pastor Ecclesiæ, apostolorum princeps, signa et miracula singulariter faciens, non dedignatus est, in causa reprehensionis suæ, rationem humiliter reddere, quanto magis, inquit beatus Gregorius apostolicæ sedis pontifex, nos peccatorescum de re aliqua reprehendimur, reprehensores nostros ratione humili placare debemus? Litteræ autem ex nomine vestro nobis directæ, non humili nos ratione placarunt, nec contra rationem nos ex ratione et auctoritate quæsiisse monstrarunt: sed indebita increpatione os nostrum oppilare studuerunt, cum Deo gratia, libera adhuc fronte de his, quæ nobis per litteras ex nomine vestro directas impacta sunt, loqui possimus.

Scriptum est etiam in præfatis litteris nobis ex

A nomine vestro directis de Hincmaro hoc modo: « Volumus, et auctoritate apostolica jubemus, ipsum Hincmarum Laudunensem episcopum, vestra fretum potentia, ad limina sanctorum nostramque venire clementiam. Quo sane veniente, veniat pariter accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui: et tunc in præsentia nostra, et totius sedis Romanæ, synodali collegio causa illius prudenti ventilata examine, ac diligenter inquisita, secundum Deum et sacrorum canonum constitutiones Spiritu Dei prolata (Conc. Afr. can. 105), sine protelatione aliqua finietur. » Quæ relegentes, licet contra morem decessorum ac prædecessorum vestrorum hoc dictum invenerimus, id est umbrosum sæculi typhum inducere in Ecclesiam suam, quæ lucem simplicitatis et humilitatis diem Domini videre desiderantibus præfert, tamen de voluntate non dubitavimus, quia humano animo facile potest subripi, quod ex deliberatione conveniat immutari. Sed valde mirati sumus, ubi hoc dictator epistolæ nobis per Actardum episcopum delatæ scriptum invenerit, esse apostolica auctoritate præcipiendum, ut rex corrector iniquorum, et districtor reorum, ac secundum leges ecclesiasticas atque mundanas ultor criminum, reum legaliter ac regulariter pro excessibus suis damnatum, sua fretum potentia Romam dirigat: maximo autem illum, qui et ante depositionem contra custodiam publicam et contra quietem moliri in tribus synodis exstitit deprehensus, sicut in gestis episcopalis paternitati vestræ directis continetur, et post depositionem suam, et per se, et per quoscunque potuit, a sua pervicacia non quievit. Sed non miramur, si in posterioribus litteris ex nomine vestro nobis directis est infulcitum ut legaliter ac regulariter damnatus, qui nullis legibus decernitur a quoquam gradu seu rebus ac facultatibus redonandus, aut equam, si contra custodiam et quietem publicam moliri non fuerit deprehensus, renovata apostolicæ sedis auctoritate iudicio in provincia, qua fuerit iudicatus, forte inveniatur innoxius, regia nostra potentia ad vestram veniat fretus, cum se auctore damnato debeat zelus rectitudinis, non clementia resolutionis. Quæ si non de eodem foramine, de eodem tamen conamine manarunt, de quo et anteriores fluxerunt, in quibus continetur, ut res omnes Hincmaro commissæ ecclesiæ, donec ad propria reverteretur, nobis committeretis, ut indemnes consistenter, et aliquod dispendium non incurrerent.

Unde, sicut vobis rescripsimus, et nunc iterum vobis scribere non piguit, sed exigente causa necessarium est, quia reges Francorum ex regio genere nati, non episcoporum vicedomini, sed terræ domini hactenus fuimus computati: et ut Leo ac Romana synodus scripsit, reges et imperatores, quos terris divina potentia præcepit præesse, jus distinguendorum negotiorum episcopis sanctis juxta divalia constituta permiserunt, non autem episcoporum villici exstiterunt. Et sanctus Augustinus dicit, per jura regum possidentur possessiones, non autem per epi-

scopale imperium reges villici fiunt, actoresque episcoporum. Et Dominus, quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo reddi præcipit (*Matth. xxii*), qui etiam censum regi reddidit (*Matth. xvii*). Et Apostolus voluit serviri regibus, voluit honorari et non conculari reges. *Regem, inquit, honorificate (I Petr. ii)*. Et iterum, *Omnis, inquit, anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Reddite ergo omnibus debita (Rom. xiii)*; et paulo superius: *Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed et propter conscientiam (Ibid.)*. Et si revolveritis regesta decessorum ac prædecessorum vestrorum, talia mandata sicut habentur in litteris ex nomine vestro nobis directis per Actardum episcopum, decessores nostros a decessoribus vestris accepisse nullatenus invenietis: unde pauca de pluribus vobis scribere necessarium duximus.

Sanctus Gregorius, merito vitæ et sapientiæ doctrina apostolicæ sedis pontifex et toti orbi colendus ac imitandus, Francorum regibus Theodorico et Theodeberto, prædecessoribus nostris, de præiudicio cujusdam episcopi, non ita ut vos nobis scripsistis pro eo, qui pro meritis suis legaliter ac regulariter juste depositus est, scripsit hoc modo (*lib. vii, epist. 120, indict. 2*): « Frater et coepiscopus noster Ursinus Taurinæ civitatis antistes, in parochiis suis, quæ intra regni vestri sunt terminos constitutæ, grave omnino dicitur præiudicium sustinere: adeo ut contra ecclesiasticam observantiam, contraque sacerdotalem gravitatem, et contra sacrorum canonum definita, nullo ejus exigente crimine, alter illic non metuerit episcopus ordinari. Et quia parum visum est, si illicitis non jungerentur illicita etiam res ecclesiæ suæ, ut fertur, ablatae sunt. Quod si ita se veritas habet, quoniam nimis intolerabile est, ut vir opprimeretur cui culpa non nocuit, præmisso paternæ salutationis alloquio, petimus ut quod excellentia vestra amore ecclesiasticæ reverentiæ, et æquitatis contemplatione, sponte potest impendere, nostra studeat benignius intercessione concedere, et justitiam illi, sicut de æquitatis ejus bono confidimus, faciat in omnibus custodiri, atque patefacta veritate quod illicite actum est, corrigi. Pro utilitate ergo animæ vestræ hæc apud vos nostra exhortatio locum inveniat, etc. » Sed et ad Romanum exarchum, minoris dignitatis, quam simus Dei gratia regiæ potestatis, de quodam episcopo scripsit hoc modo (*lib. i, ep. 32*): « Pervenit ad nos, Blandum Ortonensis civitatis episcopum, longo jam tempore in civitate Ravennati a vestra excellentia detineri, et fit ut ecclesia sine rectore, et populus quasi sine pastore rex defluat, et ibidem infantes pro peccatis asque baptismate moriantur. Et rursus, quia non credimus quod eum excellentia vestra, nisi ex aliqua probabilis excessus causa tenuerit, oportet ut habita synodo palam fiat, si quod in eum crimen intenditur, et si talis in eo culpa reperitur, quæ usque ad degradationem sacerdotii deducatur, aliam necesse est ordinationem inquiramus, ne Ec-

clesia Dei in his, sine quibus eam Christiana non patitur esse religio, inculta ac destituta maneat. Sin autem excellentia vestra aliter se habere, quam de eo quod dicitur esse perspexerit, eum ad ecclesiam suam reverti concedat, ut officium suum in commissis sibi animabus adimpleat. » Quibus mandatis beati Gregorii prædecessoris vestri, de his qui necdum iudicio synodali legaliter ac regulariter pro criminibus suis fuere depositi, collatis cum scriptis ex nomine vestro nobis directis, ex eo qui legaliter ac regulariter pro suis excessibus iudicio synodali habetur depositus, ut eum nostra fretum potentia Romam mittamus, quæ potius sequenda sint, iudicate. Nos autem auctoritatem vestram iudicaturam potius credimus, ut ea sequamur, quæ decessores ac prædecessores vestri secundum Scripturarum tramitem prædicationemque majorum scripserunt, quam illa, quæ scriptor sæpe dictæ epistolæ ex nomine vestro nobis directæ confinxit. Ait enim beatus Augustinus libro ad Januarium (*epist. 119, cap. 19*): « Omnia talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in conciliis episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universalis Ecclesiæ roborata sunt, resecanda existimo. » Et sanctus Leo, de his quæ a sacris canonibus habentur ita præfixa, et eisdem apostolicæ sedis sunt promulgata decretis, ut nulla possint ratione convelli, constituit, « Ut omni penitus auctoritate sit vacuum, quidquid ab illorum fuerit constitutione diversum. » Ac si cum Paulo diceret, quia sibi ipsi apostolica sedes in suis constitutionibus esse non potest contraria, *Licet nos, aut angelus de cælo evangelizet vobis præter quod evangelizavimus vobis, anathema sit (Gal. i)*. Sed ut in controversia Quintiliani legitur, *Floribus vafricia nebulonum veneficatis apes mortuas esse, quibus mellificandum fuerat*, de Scripturis sacris B. Petrus agi demonstrat, loquens de Pauli Epistolis, *Quæ indocti et instabiles, inquit, depravant, sicut et cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem (II Petr. iii)*, et de traditionibus ecclesiasticis sanctus Innocentius (*ad Dec. epist. 29*), « Dum, inquit, unusquisque non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendam, inde diversa in diversis locis vel ecclesiis, aut tene-riu aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi aut ecclesiis non convenire, aut ab apostolis, vel apostolicis viris contrarietatem inductam. » Contra quem morbum sanctus Cælestinus salubre cunctis celebravit antidotum, dicens (*epist. 2*), « Nulli sacerdoti suos liceat canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum regulis possit obviare. Quæ enim a nobis res digna servabitur, si decretalium norma constitutorum, pro aliquorum libitu licentia populis permessa frangatur? » Et sanctus Gelasius in decretis suis, « Patres nostri, catholici videlicet et docti pontifices, in unaquaque secta quolibet tempore suscitata, quidquid pro fide, pro veritate, pro com-

munione catholica atque apostolica, secundum A Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, facta semel congregatione sanxerunt, incon- vulsum voluerunt deinceps firmumque constare, nec in eadem causa denuo quæ præfixa fuerant retrac- tati qualibet recenti præsumptione permiserunt. »

Videndum est igitur, quid hic trames sanctarum Scripturarum, et prædicationis majorum definiant. Scriptum quippe legimus in sacra historia dixisse Dominum per prophetam Josaphat regi : *Impio præ- bes auxilium, et his qui oderunt Dominum amicitia jungaris, et idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inventa sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Juda (II Par. xix)*. Et in Evangelio semel et secundo ac tertio monitum, et non obedi- tem ad correctionem debitam, Dominus sicut ethni- cum et publicanum jubet haberi (*Matth. xviii*). Et beatus Gregorius in decretis suis, sicut in gestis sy- nodi invenire potestis, pervasorem non solum rerum alienarum, sed etiam ecclesiæ sibi commissæ, anathe- matizatum definit. Verum et si alius hoc egerit, is qui præest Ecclesiæ, si hoc vel ipse fieri præcipit, vel sine sua præceptione factum digna punire ani- madversione neglexerit, eum anathematizat. Satis ergo mirari non possumus, unde scriptor epistolæ, nobis ex nomine vestro delatæ, hanc legem apud se auro sculptam produxit, quam Dominus digito suo non scripsit, nec scribendam cuiquam inspiravit, neque ordinatam per angelos in manu mediatoris il- lius dedit, quam non paganus indixit, non Christia- nus induxit, non ecclesiasticus vir decrevit, quæ de sub isto cœlo, sicut non atramento manu justitiæ, ita nec Spiritu Dei vivi scripta personuit, qua me regem a Deo constitutum, et gladio ex utraque parte acuto, ultore scilicet nocentium et defensore inno- centium, insignitum, ad vindictam malefactorum, ut exponit Apostolus (*Rom. xiii*), laudem vero hono- rum, rei atque damnati, atque anathematizati fau- torem esse præcipit, jubens ut Hinemarum sacrarum legum prævaricatorem, sancti sacerdotii vituperato- rem, regiæ dignitatis contra regulam apostolicam dehortatorem, regni perturbatorem, perjurum et seditionum auctorem, ecclesiæ sibi commissæ affli- ctorem, facultatum ecclesiasticarum sacrilegum fraudatorem ac extirpatorem, episcoporum ac to- tius populi nostrarum partium scandalizatorem, alienarum rerum pervasorem, et veniendo contra subscriptiones et professiones suas a seipso damna- tum, potentia regia fretum Romam venire facia- mus.

Quis igitur hanc universam legem infernus evo- muit ? Quis tartarus de suis abditis et tenebrosis cu- niculis eructavit ? Contra quam litteris sacris ostensa nobis est via quam sequamur, apposita forma, cui imprimamur. *Clamavit, inquit, propheta ad regem Israel, et ait : Servus tuus egressus est ad præliandum cominus ; cumque fugisset vir unus, adduxit eum qui- dam ad me, et dixit : Custodi virum istum, qui si fue- rit lapsus, erit anima tua pro anima ejus, aut talen-*

lum argenti appendes. Dum autem ego turbatus huc illucque me verterem, subito non comparuit. Et ait rex Israel ad eum : Hoc est iudicium tuum, quod ipse de- crevisti. At ille statim abstersit pulverem de facie sua, et cognovit eum rex Israel, quod esset de prophetis. Qui ait ad eum : Hæc dicit tibi Dominus : Quia dimi- sisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, et populus tuus pro populo ejus. Re- versus est igitur rex Israel in domum suam audire contemnens, et furibundus venit in Samariam (III Reg. xx). Quænam vos dementia cœpit, scien- tes dixisse Christum, Dei virtutem et Dei sapien- tiam, per me reges regnant, et conditores legum justa decernunt (*Prov. viii*). Et sacri canones, sicut credi- mus, et in apostolicis litteris sæpius legimus, Spiritu Dei conditi, et totius mundi reverentia sunt conse- crati. Propterea videamus, quid de hujusmodi sancti canones et sacræ leges decernant. Ait enim sanctum Africanum concilium (*Can. 29*) : « Et illud petendum, quin apud terræ principes statuere di- gnentur, ut si quis cujuslibet honoris clericus judi- cio episcoporum quocunque crimine fuerit damnatus, non liceat eum sive ab ecclesiis quibus præfuit, sive a quolibet homine defensari, interposita pœna damni pecuniæ atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant. » Et tunc Valens, Gra- tianus et Valentinianus constituerunt (*cod. Theod.*) : « Ut quicumque residentibus sacerdotibus fuerit epi- scopali loco detrusus et nomine, si aliquid contra custodiam publicam, vel contra quietem moliri fue- rit deprehensus, rursumque sacerdotium petere, a quo videtur expulsus, procul ab urbe quam infecit, secundum legem divæ memoriæ Gratiani, centum millibus vitam agat. Sit ab eorum cœtibus separatus, a quorum est societate discretus. Sitque hujusmodi personis illicitum tenore hujus legis, sacra nostra adire secreta, et impetrare scripta, omnibus abjectis per culpam sacerdotio personis, quæ impetrata sunt infecta permaneant, scituris his, quorum defensione nituntur, absque sui reprehensione non futurum, si hoc eis pollicentur suffragium, qui divinum non vi- dentur meruisse iudicium. » Unde et Leo papa (*epist. 46 ad Pulch.*) apud principalem potestatem petiit de Eutyche scandali et pravitatis auctore, « ut ab eo loco, qui Constantinopolitanæ urbi nimis vicinus erat, longius transferretur, ne frequentioribus solatiis eo- rum quos ad impietatem suam traxit uteretur. » Et Gregorius (*lib. x, epist. 33*) : Paulum Diadinæ civi- tatis quondam episcopum, quo usque omne quod di- lapidavit, vel de substantia tulit ecclesiæ, restitue- ret, in monasterium mittendum esse decrevit. Et si forte post depositionem suam inverecunde ac mente perversa aliquando de episcopatu loqui, aut rursus ad hoc qualibet aspirare præsumptione tentaverit, Dominici corporis et sanguinis communione priva- tum, in monasterio eum usque ad diem obitus sui, ad agendam pœnitentiam retrudi, studio Joannis primæ Justinianæ episcopi jussit, ut perpetrati sce- leris maculas dignis disceret fletibus emendare, jux-

legem Justiniani imperatoris, qui in libro Constitutionum decrevit, ut si quis episcopus expulso, ausus fuerit ingredi civitatem, de qua repulsus est, vel exire de loco in quo degere jussus est, jubemus eum in monasterio in alia provincia constituto tradi, ut quæ in sacerdotio peccavit, degens in monasterio corrigat. » Quas leges ab imperatoribus et regibus, nostris videlicet prædecessoribus, promulgatas atque decretas, nos immutata et irrefragabiliter convenit conservare, sicut apostolicæ sedis antistites ad dominos et terræ principes scripserunt. Ait enim Leo ad Leonem Augustum (*epist. 92*) : « Debes, inquit, incunctanter advertere regiam potestatem tibi, non solum ad mundi regimen, sed maxime ad Ecclesiæ præsidium esse collatam, ut ausus nefarios comprimendo, et quæ bene sunt statuta defendas, et veram pacem his quæ sunt turbata restituas. » Et Gelasius ad Anastasium (*epist. 10, in fn.*) : « Etenim, imperator Auguste, si contra leges publicas aliquid, quod absit, quispiam fortasse tentaret, nulla id ratione potuisset admitti. » Quas etiam leges principali auctoritate promulgatas, non solum a quibuscunque episcopis, sed etiam ab ipsis apostolicæ sedis pontificibus, ipsius primæ sedis antistites observari debere scripserunt, sicut beatus Leo ad Leonem Augustum scribens demonstrat, dicens (*epist. 80*) non se refragari debere edicta imperialia, vel ea quæ sui decessores secundum tramitem Scripturarum prædicationemque majorum statuerant. « Si quæ, inquit, destruxi, ego ædifico, prævaricatorem me constituo, et eis me ultionum conditionibus subdo, quas non solum auctoritas beatæ memoriæ principis Martiani, sed etiam ego mea consensione firmavi. » Et sanctus Gelasius ad Anastasium imperatorem (*epist. 10, in princ.*) : « Si inquit, quantum ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ, quo, rogo, te affectu eis convenit obedire, qui pro erogandis venerabilibus sunt attributi mysteriis? » Quod et nos, juxta hortamentum beati Gelasii, incunctanter atque libenter exsequi cupimus, in his quæ ad suum ministerium pertinent, cunctis generaliter sacerdotibus recte divina tractantibus, et potissime sedis illius præsuli, quem cunctis sacerdotibus divinitas summa voluit præeminere, et subsequens Ecclesiæ jugiter pietas celebravit : sicut nostri decessores ac progenitores orthodoxi imperatores et reges egerunt, ut et apostolicæ sedis pontifex, et reliqui Domini sacerdotes, nobis quæ a Deo sunt constituta, exhibeant. Scientes, sicut idem beatus Gelasius dicit (*in tom. anath., sub fn.*), quoniam Christus, memor fragilitatis humanæ, quod suorum saluti congrueret, dispensatione magna temperans, sic actionibus propriis dignitatibusque distinctis officia potestatis utriusque discrevit, suos volens medicinali humilitate salvari, non humana superbia rursus intercipi,

A ut et Christiani principes pro æterna vita pontificibus indigerent, et pontifices pro temporalium cursu rerum imperialibus dispositionibus uterentur : quatenus spiritualis actio a carnalibus distaret incursibus, et ideo militans Deo minime se negotiis sæcularibus implicaret (*II Tim. 11*), ac vicissim non ille rebus divinis præsidere videretur, qui esset negotiis sæcularibus implicatus, ut et modestia utriusque ordinis curaretur, ne extolleretur utroque suffultus, et competens qualitatibus actionum specialiter professio aptaretur. *Omnis pontifex*, inquit Apostolus, *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona et sacrificia pro peccatis* (*Hebr. v*) : videlicet non solum pro populo, sed quia et ipse circumdatus est infirmitate, pro suis. B Et regis est, regni negotia dispensare, sicut inculcant litteræ divinitus inspiratæ. Quia ergo sanctarum Scripturarum tramite, et prædicatione majorum ostenditur, sancto etiam attestante Gelasio (*epist. 10*), quia « duo sunt, quibus principaliter mundus hic regitur auctoritas sacra pontificum, et regalis potestas. » Et per Regem regum, ac summum pontificem cunctorum pontificum, qui solus rex et sacerdos fieri potuit, *conditores legum justa decernunt* (*Prov. viii*); quas leges principales potestates appellaverunt æternas, et sacri canones Spiritu Dei sunt conditi, et totius mundi reverentia consecrati, et ut beatus Ambrosius ad Valentinianum dicit : « Leges imperator fert, quas primus ipse custodiat, quia quod præscripsit aliis, præscripsit sibi, ne cui esset liberum aliud judicare. » C Et beatus Augustinus dicit : « Quia postquam leges subscriptæ fuerint et firmatæ, non licet judici de ipsis judicare, sed secundum ipsas. Quia secundum pontificale ministerium vestrum, regio ministerio nostro monita vestræ paternitatis obedienter ac libenter cupimus obaudire, patimini nos ea servare quæ prædecessores vestri ac nostri de hujusmodi unde agitur constituerunt, et roborantes servando quæ gesta sunt, rata doceamus esse debere quæ gerimus. Nam quomodo leges principum rite vocabuntur æternæ, si transeuntibus principibus una cum eis constitutio legis transibit? Et papa Symmachus ad Æonium (*epist. 1*), « Dum, inquit, ad Trinitatis instar, cujus una est atque individua potestas, unum sit per diversos antistites sacerdotium, quomodo priorum statuta a sequentibus convenit violari? Huc accedit, quod si hæc eveniat sententiarum varietas, ad ipsam sacrosanctam religionem credimus pertinere, cujus omnis potestas infringitur, nisi universa quæ a Domini sacerdotibus semel statuuntur perpetua sint. Quod alias contingere poterit, si successor decessoris actibus non tribuerit firmitatem, et roborando quæ gesta sunt, faciat rata esse quæ gesserit. Quanta enim vicariis beati Petri apostoli judicabitur esse reverentia, si quæ in sacerdotio præcipiunt, eisdem transeuntibus dissolvantur? » D Universæ, inquit, perpetua sint, quæ a Domini sacerdotibus statuuntur, qui, ut Moyses, ea quæ statuunt ab oraculo divino suscipiunt : non quæ ab hiis

statuuntur, de quibus per prophetam dicitur, *Væ his qui condunt leges iniquas, et scribentes injustitiam scripserunt (Isa. x)*. Ea nihilominus, quæ a vicariis beati Petri constituuntur, maneant inconvulsa, quia, ut Leo dicit (*serm. 3 in anniv.*): « Nec nimia est severitas vel remissio, ubi nihil constituitur, nisi quod ex beati Petri æquitate profertur. » Hæc enim scimus esse canonice, scimus esse apostolica auctoritate roborata, et Apostolicæ sedis decreta, quæ, ut Gelasius dicit (*epist. 10 ad Dard. in princ.*), « Unamquamque synodum et sua auctoritate confirmat, et continuata moderatione custodit, pro suo scilicet principatu, quem beatus Petrus apostolus Domini voce perceptum, Ecclesia nihilominus subsequente, et tenuit semper et retinet. » Et paulo superius: « Confidimus quod nullus jam veraciter Christianus ignorat, uniuscujusque synodi constitutum, quod universalis Ecclesiæ probavit assensus, nullam magis exsequi sedem præ cæteris oportere, quam primam. » Et item idem (*epist. 6 ad episc. univ.*): « Cumque nobis contra salutarium reverentiam regularum cupiamus nihil temere licere, et cum sedes apostolica superior his omnibus, favente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio devotoque studeat tenere proposito, satis indignum est, quemquam, vel pontificum, vel ordinum subsequentium, hanc observantiam refutare, quam beati Petri sedem et sequi videat et docere: satisque conveniens sit, ut totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet observatione concordet, quam illic vigere conspiciat, ubi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum. » Et de sacris legibus, quas una cum sanctis canonibus catholica observat Ecclesia, idem Gelasius, ut præmisimus, dicit in epistola ad Anastasium imperatorem (*epist. 10*): « Quantum, inquit, ad ordinem publicæ pertinet disciplinæ, cognoscentes imperium tibi superna dispositione collatum, legibus tuis ipsi quoque parent religionis antistites, ne vel in rebus mundanis exclusæ videantur obviare sententiæ. »

Et cum ita sacræ leges, tam ecclesiasticæ, quam mundanæ, de damnato episcopali et synodali concilio decernant, non est nostri regii ministerii, reum et sacrorum canonum iudicio condemnatum, atque apostolicæ sedis definitione, sicut in gestis synodi invenire potestis, anathematizatum, nostra potentia fretum quoquam dirigere, cum apertissime sacri canones definiant, et leges Justiniani, ac cæterorum imperatorum catholicorum edicta, qualiter, et pro quibus, et a quibus debeat episcopus iudicari, et post iudicium, quid et qualiter, et per quos sit inde apostolicæ Sedi agendum, quæ non abnuimus, sed incunctanter ac competenter annuimus. A quibus definitionibus nulli est licitum deviare: quia, ut sanctus Hilarus papa dicit, « Non minus in sanctorum traditionum delinquitur sanctiones, quam in injuriam ipsius Domini prosilitur. »

Quocirca, quia Dominus dicit per prophetam, *Labia sacerdotis custodient scientiam, et legem requirunt ex ore ejus, quia angelus, id est nuntius, Domini*

A exercituum est (*Malach. 11*), nolite permittere nobis scribi ex vestræ auctoritatis nomine, quæ in legibus sacris, Dei sapientia conditis, et in sanctis regulis ejusdem spiritu promulgatis non continentur, dicente item propheta, id est sacerdoti præcipiente: *Audiens nuntiabis eis ex me (Ezech. 111)*; *ex me*, inquit, et non *ex te*. Et redarguuntur, qui de corde suo loquuntur, quoniam *qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit (Joan. VII)*. Nolite igitur, ut præmissimus, ex vestro nomine, vel apostolicæ sedis auctoritate, jussiones vel excommunicationum intentiones, contra sacrarum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, ac sacrarum legum sanctorumque canonum constitutiones, nobis de cætero scribi cujuscunque instinctu permittere, precamur, quia scitis, et scimus, totum esse irritum, quidquid ab eorum fuerit constitutione diversum. « Dicitur, inquit sanctus Leo (*serm. 3 in anniv.*), a Domino beatissimo Petro, *Tibi dabo claves regni cælorum, et quæcunque ligaveris super terram, erunt ligata et in cælis, et quæcunque solveris super terram, erunt soluta et in cælis (Matth. XVI)*. Transivit quidem etiam in alios apostolos jus istius potestatis, et ad omnes Ecclesiæ principes decreti hujus constitutio commisit: sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimatur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiæ rectoribus Petri forma præponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubicunque ex ipsius fertur æquitate iudicium. »

C Qua sententia constat, quia non manet Petri privilegium, ubi ex ipsius æquitate non fertur iudicium. Cum enim ubicunque dicitur, sicuti nullus locus, ita nemo rector Ecclesiæ ex Petri æquitate iudicium ferens excipitur, vel contra illius æquitatem iudicium proferens commendatur. Et quia ubicunque sine ulla exceptione non manet Petri privilegium, ibi ex ipsius æquitate non fertur iudicium prolatum obaudiemus jussum, vel recipiemus iudicium, quod non ex Petri æquitate fuerit prolatum, ac per hoc ipsius privilegio fuerit destitutum? De quo episcopali iudicio, quid cunctis episcopis sequendum, et quid Ecclesiæ filiis sit tenendum atque servandum, beatus Gregorius sufficienter inculcat. Ergo jubete et iudicate privilegio magni Petri, juxta æquitatis ejus iudicium, quæ jubenda et iudicanda sunt, *ne, ut dicit ejus coapostolus, vituperetur ministerium vestrum (II Cor. VI)*. Quia et nos secundum regium ministerium nostrum, quantum ex nobis est, cupimus servare quod scriptum est, *Filii, obedite parentibus vestris in Domino (Ephes. VI)*, videlicet quod fuerit jussum vel iudicatum a Domino, dicente illo singulis, qui pro patribus apostolis Ecclesiæ, nati sunt filii apostolici viri, *Tu autem audiens nuntiabis eis ex me (Ezech. 111)*. Divina quippe nos lectio docet, quia nec etiam Balaam satis superque a rege Balac petitus, licet medicamento avaritiæ delinquitus in consilio dando corruptus offenderit, ullo tamen aut ullius instinctu in iudicio justitiæ aliud loqui

adversus Israel persuaderi vel extorqueri potuit, A quam quod a Domino audivit (*Num. xxii*).

De eo quod in litteris ex nomine vestro nobis directis habetur, *Ut veniente Hincmaro Romam, veniat accusator idoneus, qui nulla possit auctoritate legitima respui*, rescribimus, quia licet hæc commendatio nulla sit ratione atque auctoritate suffulta, si forte apud vos exlex solus Hincmarus nova lege, priscis tam publicis quam ecclesiasticis contraria, imo ordine novoque more habetur, ut nonnisi a vobis et Romæ valeat judicari pro his excessibus, de quibus habentur certa sacrorum canonum ac legum decreta, quæ, ut Leo dicit, nulla possunt ratione convelli, cum etiam de causa fidei, ut dicit Gelasius, cuicumque pontifici liceat, secundum regulam erroris ante damnati, quemlibet a catholica communione B discernere. Et ego ita exsors ab omnibus accusationibus, non solum ab his, quibus legaliter et regulariter accusandi adversus seipsum denegatur licentia, verum et ab his, quibus in propriis causis accusatio non negatur, ut sicut leges et regulæ jubent, in provincia in qua sunt orta negotia terminari non valeant, et secundum Antiochenos canones, provincialium synodorum non debeant experiri examen, si nobis vias, cum voluntate et consensu dilectissimi nepotis nostri imperatoris vestri, contra cujus dilectionem et debitum honorem, si tamen mutuam dilectionem et congruum honorem nobis exhibere studuerit, illuc ire non volumus, obtinueritis, cooperante Domino, pace in regno nostro contra paganos virtute vel quacunque dispositione Dei obtenta, C Romam venire congruo tempore non differemus. Et quia illum legaliter aut regulariter in synodo episcoporum plurimarum provinciarum de certis causis accusavimus, idoneum nos accusatorem illius ostendemus, et tantos testes idoneos diversi ordinis ac dignitatis nobiscum ducemus, cum quibus eum legaliter ac regulariter nos accusasse et comprobasse sufficientissime comprobabimus.

Tandem, quia vos non legisse vel audisse collegimus ex litteris ab Actardo episcopo nobis delatis, quæ antea per illum paternitati vestræ direximus, iterato scribimus ea quæ tunc scripseramus, deprecantes vos in omnipotentis Dei honore, et sanctorum apostolorum veneratione, ut tales inhonorationis nostræ epistolas, taliaque mandata, sicut hactenus ex nomine vestro suscepimus, nobis et regni nostri episcopis ac primoribus de cætero non mandetis, et non compellatis nos mandata et epistolas vestras inhonorandas contemnere, et missos vestros dehonore, qui vobis, in his quæ ad vestrum ministerium pertinent, si tamen ministerium vestrum cupimus obtemperare. Quæ pro vestri honore privilegii vobis dicimus, quia vobis, sicut revera vicario B. Petri apostolorum principis, in omnibus debite ac competenter obedire desideramus, et ne aliter eveniat cavere per omnia cupimus, ac vestram sanctitatem id ipsum cavere humili prece deprecamus, ne nos et nostros satis invitos ad id cogatis

convertere, quod in quinta universali synodo, a sede apostolica, ut in apostolicis litteris, præcipue autem in synodica beati Gregorii ad quatuor patriarchas, et in aliis ejus epistolis, una cum quatuor præcedentibus legimus collaudatum atque susceptum, invenitur nobis tenendum. Quod adhuc nostris litteris ad exemplum inserere noluimus, donec sciamus, si duritiam mandatorum vestrorum erga nos aliter ad benignitatem inflectere poterimus: quia quod ex apostolicæ sedis nomine, secundum sanctarum Scripturarum tramitem, prædicationemque majorum, et orthodoxorum decreta scribitur, sequendum et tenendum non ignoramus, et quod secus a quoquam fuerit compilatum sive confictum, non solum respuendum, sed et redarguendum esse cognoscimus. Si denique aliter quam nos et vos decuerat, reverentissimæ paternitati vestræ rescribendo, factus sum insipiens, vos me coegistis. Petimus autem omnipotentem Dominum ut inspiret cordi vestro sic nos benigne tractare, quatenus ulterius nobis non sit necesse vobis ita rescribere, sed, ut cupimus, in veneratione apostolorum, apostolico pontificio vestro humiliter ac devote colla et corda submittere. Deus omnipotens ad honorem et salvationem atque exaltationem sanctæ suæ Ecclesiæ vos per multa annorum curricula conservare dignetur, Domine sanctissime et reverentissime pater in Domino.

EPISTOLA IX

AD EUNDEM.

Eodem tempore missa quo superior.

[Ex Opp. Hincm., pag. 716.]

Sanctissimo ac reverentissimo Patri Adriano summo pontifici, et universali papæ, CAROLUS Dei gratia rex et spiritualis filius vester.

Quia litteris ex nomine sanctæ paternitati vestræ ab Actardo venerabili archiepiscopo nobis delatis, necessitate cogente, prolixius respondere compulsi sumus, contra morem nostrum in quaterniunculo annulo nostro signato responsionem nostram scribere necessarium duximus, quatenus legi planius valeat, et quæ vobis ratio respondere coegit, legenti plenius innotescant. Quam responsionem sancta paternitas vestra non aspernanter, sed benigne suscipiat, quæ a nobis non est contumaciter, sed mente pacifica, ut in eodem quaterniunculo invenietis, contexta. Deprecamur autem vos in omnipotentis Dei honore, et sanctorum apostolorum veneratione, ut tales inhonorationis nostræ epistolas, taliaque mandata, sicut hactenus ex nomine vestro suscepimus, nobis et regni nostri episcopis ac primoribus de cætero non mandetis. Sed liceat nobis apostolico pontificio vestro, in veneratione Dei, et sanctorum apostolorum, humiliter ac devote, ut cupimus, colla et corda submittere. Deus omnipotens ad honorem et salvationem atque exaltationem sanctæ suæ Ecclesiæ vos per annorum curricula conservare dignetur, Domine sanctissime atque reverentissime pater in Domino.